

OPINNÄYTETYÖ

Karjalan kielen saavutettavuus huonokuuloisille

Marika Kauppinen

Tulkki (AMK), Viittomakielen tulkkaus
(240 op)

5/2023

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Tulkki (AMK), Viittomakielen tulkkaus

Tekijä: Marika Kauppinen
Opinnäytetyön nimi: Karjalan kielen saavutettavuus huonokuuloisille
Sivumäärä: 56 ja 25 liitesivua
Työn ohjaaja: Hanna Putkonen
Työn tilaaja: Karjalan kielen elvytyshanke, Helka Riionheimo

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää karjalan kielen opiskelun ja käyttämisen saavutettavuutta huonokuuloisille sekä huonokuuloisten pääsemistä osaksi karjalan kieliyhteisöä. Tavoitteena oli lisäksi luoda muistilista, joka konkreettisesti edesauttaa saavutettavuuden huomioimista huonokuuloisten osalta. Opinnäytetyön tilaajana toimi Itä-Suomen yliopiston karjalan kielen elvytyshanke. Karjalan kielen elvyttäminen on ajankohtaista kielen uhanalaisuuden vuoksi.

Opinnäytetyössä aineisto hankittiin kyselytutkimuksella, joka toteutettiin verkkokyselynä. Kyselylomaketta jaettiin etenkin sosiaalisessa mediassa huonokuuloisten ja karjalan kieliyhteisön erilaisissa ryhmissä. Kyselyn kohderyhmää olivat huonokuuloiset karjalan kielen oppimisesta tai käyttämisestä kiinnostuneet henkilöt. Huonokuuloisuutta kyselyssä lähestyttiin vastaajan oman kokemuksen ja määrittelyn kautta.

Verkkokyselyyn vastasi 17 kohderyhmään kuuluvaa henkilöä. Heidän vastaustensa perusteella huonokuuloiset kokevat pääsevänsä osaksi karjalan kieliyhteisöä, mutta he kohtaavat haasteita ympäristöjen ja vuorovaikutuksen esteellisyyden vuoksi. Lisäksi haasteita aiheuttaa tiedon puute huonokuuloisuudesta ja saavutettavuuden huomioimisesta. Kyselyllä kerätyn aineiston perusteella saavutettavuuden huomioimiseen on useita ratkaisuja. Sellaisia ovat esimerkiksi taustamelun välttäminen, puhujan näkeminen ja teknisten apuvälineiden käyttö. Lisäksi saavutettavuuden edistämistä edesauttaa tiedon ja ymmärryksen lisääminen.

Osana opinnäytetyötä tehtiin verkkokyselyn muodossa selvitys karjalaa osaavien kirjoitustulkkiensa saatavuudesta. Kyselyllä saadun tuloksen mukaan Suomessa on yksi karjalaa alkeistasolla osaava kirjoitustulkki, joka on mahdollisesti käytettävissä tulkkauksiin.

Opinnäytetyö onnistui selvittämään huonokuuloisten kokemuksia karjalan kielen saavutettavuudesta. Tehdyn työn avulla tilaaja sai tietoa saavutettavuuden huomioimisesta ja keinoja saavutettavuuden edistämiseen toiminnassaan. Muistilista ja kyselytutkimuksen tulokset ovat hyödynnettävissä myös muuhun karjalan sekä muiden kielten opetukseen ja muihin opetus- ja vuorovaikutustilanteisiin.

Asiasanat: saavutettavuus, esteettömyys, huonokuuloisuus, karjalan kieli, kirjoitustulkkaus, kieltenopetus

TIIVISTELMÄ HELPOLLA SUOMEN KIELELLÄ

Tekijä: Marika Kauppinen

Opinnäytetyön nimi: Karjalan kielen saavutettavuus huonokuuloisille

Huonokuuloinen on ihminen,
jonka kuulo on heikentynyt.

Karjalan kieli on kieli,
joka on sukua suomen kielelle.
Monet ihmiset haluavat oppia karjalan kieltä.

Selvitin, millaisia haasteita huonokuuloiset ihmiset kokevat,
jos he opiskelevat karjalan kieltä
tai keskustelevat karjalaksi.
Selvitin myös, kuinka haasteita voi ratkaista.

Tein internetissä kyselyn huonokuuloisille ihmisille.
17 henkilöä vastasi kyselyyn.

Vastaajat kertoivat, että he kohtaavat erilaisia haasteita opiskelussa.
Esimerkiksi melu voi tehdä puheen kuulemisesta vaikeaa.
Haasteita aiheuttaa myös se, että kaikki ihmiset eivät tiedä,
mitä huonokuuloisuus tarkoittaa.

Vastaajat kertoivat, että haasteisiin on olemassa ratkaisuja.
Esimerkiksi taustamelun vähentäminen
auttaa kuulemaan paremmin.
Huonokuuloista henkilöä auttaa myös se,
että hän voi nähdä puhujan kasvot.
Kuulemista helpottaa lisäksi se,
että kaikki ihmiset puhuvat mikrofonin.

Kirjoitin ratkaisut muistilistaan.
Se on tässä tiedostossa kohdassa "Liitteet".
Kaikki opettajat ja muut ihmiset voivat käyttää muistilistaa.
Muistilista auttaa ottamaan huomioon huonokuuloiset osallistujat.

Selvitin myös, onko Suomessa kirjoitustulkkeja,
jotka osaavat karjalan kieltä.
Kirjoitustulkki on tulkki, joka kirjoittaa puheen tekstiksi.
Huonokuuloiset ihmiset voivat lukea tekstin,
jonka tulkki on kirjoittanut.

Tein lyhyen kyselyn kirjoitustulkeille.
Vastauksista selvisi, että Suomessa on yksi kirjoitustulkki,
joka osaa karjalan kielen alkeet.

ABSTRAKTU

Gumanitarnoi ammattikorgeiškola
Tulki (AMK), viiputuskielen kiändämine

Luadii: Marika Kauppinen
Diplomruavon nimi: Karjalan kielen suavutettavus huonokuulozile
Sivumiäry: 56 sivuu da 25 sivuu liittehii
Ohjuaju: Hanna Putkonen
Tiluaju: Karjalan kielen elvytysprojektu, Helka Riionheimo

Tämän diplomruavon tavoittehennu oli sellittä, mittumii estielöi huonokuulozet vastatah karjalan kieleh opastujes libo käyttäjes sego mittumii keinoloi suavutettavuon kehittämizeh huonokuulozien nägökulmas on. Tarkoituksennu oli luadie erilline julgavo tavois, kudamii voi käyttiä suavutettavuon huomivoh ottamizeh. Tavoittehennu sežo oli sellittä, kui hyvin huonokuulozet piästäh karjalan kieliyhteistöh. Diplomruavon tiluaju oli Päivännouzu-Suomen yliopiston Karjalan kielen elvytysprojektu.

Diplomruavon kyzelytutkimus todevutettih internetas. Internetkызelyn linkua juattih socializes medies. Kызely oli tarkoitettu huonokuulozile, kuduat oldih kiinnostunnuot karjalan kielen opastundas libo käyttämizes.

Kызelyh vastai 17 huonokuulostu hengie. Vastavuksien mugah huonokuulozet piästäh karjalan kieliyhteistöh, ga vastatah estielöi ozanottamizes. Ližakse vaigevuttu ližiäy tiijon vajavus huonokuuložuos. Kызelyn vastavuksien perustehel suavutettavuon kehittämizeh niškoi on monii keinoloi. Tärgielöi keinoloi ollah ezimerkikse šumun vältymine da pagizijan nägemine. Ližakse voibi käyttiä tehniellizii abuvälinehii.

Yksi taba suavutettavuon kehittämizeh näh on kirjutuskiändämine, kudai tarkoittau paginan kiändämisty tekstakse samanaigazesti. Diplomruavos luajitun lizäsellityksen mugah Suomes on yksi kirjutuskiändäi, ken malttau vienankarjalan algehet.

Diplomruavol suadih selgiekse sego ozanottamizen estiet dai suavutettavua vuorovaikutustu kehittäjät keinot. Luajittu julgavo andau konkretnoidu abuu da keinuo suavutettavuon huomivoh ottamizeh. Se hyövyttäy diplomruavon tiluajan ližakse muidugi karjalan libo toiziengi kielien opastajii da opastujii. Julgavon da diplomruavon tuloksis hyödy lizäkse kai muutgi, ket paistah huonokuulozienke.

Aziesanat: suavutettavus, estietömys, huonokuuložus, karjalan kieli

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Interpreter (Bachelor's degree), Sign Language Interpreting

Author: Marika Kauppinen

Title: The accessibility of the Karelian language for hard of hearing people

Number of Pages: 56 and 25 attachment pages

Supervisor: Hanna Putkonen

Commissioned by: Karelian language revival project, Helka Riionheimo

The purpose of this thesis was to find out what kind of experiences hard of hearing people have about the accessibility of studying or using the Karelian language. The goal was to identify the barriers and the solutions surrounding accessibility as well as to create an accessibility checklist with concrete tools. In addition, the goal was to find out how well hard of hearing people become a part of the Karelian language community. The thesis was commissioned by the Karelian language revival project of the University of Eastern Finland.

The data for the thesis was collected with an online questionnaire that was shared especially in different social media groups. The target group of the questionnaire was hard of hearing people who are interested in learning or using the Karelian language. In the questionnaire, the respondents answered questions related to their experiences of participation in learning and in the use of Karelian, in addition to the challenges and solutions surrounding accessibility.

Seventeen people of the target group answered the questionnaire. The results show that hard of hearing people do become part of the Karelian language community, but face challenges if accessibility has not been taken into account. In addition, the lack of knowledge causes barriers to accessibility. The results indicate that there are different functional solutions to inaccessibility. For example, the solutions include minimizing background noise, having communication face-to-face and the use of assistive technology. Additionally, increasing knowledge and understanding of accessibility is a step towards accessible interaction.

A secondary part of the thesis made a brief study on the availability of Karelian-speaking speech-to-text interpreters. According to the results, there is one speech-to-text interpreter who is able to, at a basic level, interpret Karelian.

This thesis identified the barriers that hard of hearing people face in learning or using the Karelian language. The commissioner of the thesis received concrete tools for taking accessibility into account with an accessibility checklist that was made based on the results. For the most part, the checklist and the results of the thesis are also valid for other interaction and language learning situations.

Key words: accessibility, hard of hearing, the Karelian language, speech-to-text interpreting

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

TIIVISTELMÄ HELPOLLA SUOMEN KIELELLÄ

ABSTRAKTU

ABSTRACT

SISÄLLYS.....	6
1 JOHDANTO	8
2 TILAAJA JA LÄHTÖKOHDAT	10
3 KARJALAN KIELI	11
3.1 Ei murre vaan kieli.....	11
3.2 Karjalan kielen elvyttäminen ja käyttömahdollisuudet.....	12
4 HUONOKUULOISUUS	14
5 ESTEETTÖMYYS JA SAAVUTETTAVUUS	17
5.1 Esteetön kuunteluympäristö ja kielellinen saavutettavuus	17
5.2 Vieraat kielet ja opiskelun saavutettavuus	20
6 TUTKIMUSMENETELMÄT	22
7 TULOKSET	25
7.1 Taustamuuttajat.....	25
7.2 Huonokuuloiset osana kieliyhteisöä	27
7.3 Osallistumisen muodot.....	28
7.4 Saavutettavuuden haasteet	30
7.4.1 Merkittävimmät haasteet saavutettavuudessa.....	34
7.5 Saavutettavuuden ratkaisut	36
7.5.1 Merkittävimmät ratkaisut saavutettavuuteen.....	39

7.6 Karjalan kielen kirjoitustulkkaus	41
8 YHTEENVETO.....	43
9 POHDINTA	44
9.1 Tutkimuksen luotettavuus ja yleistettävyys	44
9.2 Opinnäytetyön tärkeys ja onnistuminen.....	45
9.3 Opinnäytetyöstä saatava hyöty	46
9.4 Jatkokehityskohteet.....	46
LÄHTEET	48
LIITTEET	57
Muistilista saavutettavuuden huomioimiseen	57
Mainoskuva ja -teksti	61
Kysely huonokuuloisille, jotka ovat kiinnostuneita karjalan kielestä -verkkokyselyn kysymykset.....	62
Seloste henkilötietojen käsittelytoimista 1	72
Kysely kirjoitustulkeille -verkkokyselyn kysymykset.....	76
Seloste henkilötietojen käsittelytoimista 2.....	78

1 JOHDANTO

Karjala on uhanalainen kieli, jonka kieliyhteisöön kuuluu tuhansia ihmisiä. Heidän joukossaan on myös huonokuuloisia henkilöitä. Karjalan kieli kiinnostaa lisäksi yhteisöön vielä kuulumattomia. Erityisesti siitä ovat kiinnostuneita karjalaisen kieli- tai kulttuuritaustan omaavat ihmiset. Karjalan kielen käyttö- ja opiskelumahdollisuudet ovat rajalliset. Ihmisillä kuitenkin on tarve ja kiinnostusta päästä sekä käyttämään että oppimaan karjalaa.

Karjalan käyttömahdollisuuksia rajaa karjalan kielen käytön ja resurssien vähäisyys sekä karjalaa puhuvien asuminen hajallaan kahden valtion alueilla. Huonokuuloisilla kielen käytön ja opiskelun mahdollisuuksiin vaikuttaa lisäksi ympäristöjen ja vuorovaikutuksen saavutettavuus. Opinnäytetyön tarkoituksena on kyselytutkimuksen avulla selvittää huonokuuloisten karjalan kielen käyttämisessä tai opiskelussa kohtaamia saavutettavuuden haasteita ja niiden ratkaisuja. Työn tavoitteena on edistää saavutettavuuden huomioimista ja siten huonokuuloisten yhdenvertaisuutta ja osallistumisen mahdollisuuksia. Tarkoituksena on antaa erillisen julkaisun, muistilistan, muodossa saavutettavuuden huomioimiseen konkreettisia keinoja, jotka ovat hyödynnettävissä karjalan kieliympäristöjen lisäksi myös muissa opetus- ja vuorovaikutustilanteissa.

Opinnäytetyössä on kolme tutkimuskysymystä:

1. Kuinka hyvin huonokuuloiset pääsevät osaksi karjalan kieliyhteisöä?
2. Millaisia esteitä tai haasteita huonokuuloiset kokevat karjalan kielen opettelussa ja käyttämisessä?
3. Millaisia ratkaisuja kieliympäristöjen saavutettavuuden edistämiseksi on?

Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen ja tärkeä karjalan kielen uhanalaisuuden ja elvytyksen ajankohtaisuuden vuoksi. Elpyäkseen kieli tarvitsee kielenkäyttäjiä. On tarpeen tarkastella, onko kaikilla yhdenvertainen mahdollisuus halutessaan päästä käyttämään ja oppimaan karjalan kieltä. Erityisesti karjalan kielen voi olettaa koskettavan huonokuuloisia, koska sekä huonokuuloiset että karjalankieliset ovat yleisimmin ikääntyneitä, vaikkakin heihin kuuluu myös kaikenikäisiä. Saavutettavuuden tarkastelu on aina tärkeää, mutta erityisesti silloin, kun sitä ei tietyssä ympäristössä tai yhteisössä ole vielä tehty. Saavutettavuuden huomioiminen on monille ihmisille osallistumisen ehto, mutta se hyödyttää myös kaikkia muita.

Opinnäytetyön tilaajana toimii Itä-Suomen yliopiston karjalan kielen elvytyshanke. Hankkeelle ja koko karjalan kieliyhteisölle opinnäytetyö on tarpeellinen, jotta yhteisön on mahdollista ottaa huomioon saavutettavuus huonokuuloisten osalta. Opinnäytetyö niin ikään on tärkeä huonokuuloisille, sillä se edesauttaa heidän yhdenvertaisuuttaan ja osallistumista opetus- ja keskustelutilanteisiin. Saavutettavuuden huomioiminen voi mahdollistaa sen, että huonokuuloiset henkilöt pääsevät käyttämään muiden kanssa karjalaa, itselleen tärkeää kieltä.

Saavutettavuuden haasteiden ja ratkaisuiden osalta opinnäytetyöllä saadut tulokset ovat suurilta osin hyödynnettävissä myös muihin vuorovaikutustilanteisiin, joten työstä voivat saada hyötyä niin opettajat kuin muutkin ihmiset, jotka kohtaavat huonokuuloisia. Myös huonokuuloiset voivat löytää työn tuloksista uutta tietoa ja itseään hyödyttäviä saavutettavuutta edistäviä keinoja.

Aiemmissa vastaavaa aihetta käsittelevissä tutkimuksissa on selvitetty kuurojen kokemuksia englannin kielen oppimisesta (Hanni 2007), huonokuuloisten kokemuksia korkeakouluopiskelusta (Kalela & Koivisto & Köyste & Virtanen 2003) sekä huonokuuloisten ja kuurojen opiskelijoiden toisen asteen opinnoissa kohtaamia haasteita ja tukea (Lavikainen 2014). Lisäksi on tutkittu työympäristön toimivuutta huonokuuloisille (Hietala & Lavikainen 2010) sekä ikäkuuloisten ja heidän läheistensä kokemuksia (Tuormaa & Lavikainen 2018). Aiemmissa opinnäytetöissä saavutettavuutta huonokuuloisille puolestaan on tarkasteltu esimerkiksi elokuvateattereiden tekstitysten näkökulmasta (Rikala 2019). Lisäksi vieraiden kielten tulkkausta on tarkasteltu tulkkien näkökulmista (Räikkä 2022; Niittylä 2013). Huonokuuloisten näkemyksiä saavutettavuudesta sen sijaan on tutkittu eduskunnan kyselytuntien automaattisten ohjelmatekstitysten kontekstissa (Kóbor-Laitinen 2021).

2 TILAAJA JA LÄHTÖKOHDAT

Humanistisessa ammattikorkeakoulussa opinnäytetyö on kehittämistehtävä, jolla kuuluu olla työelämän tilaaja (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2023). Tämän opinnäytetyön tilaajana toimi Itä-Suomen yliopiston johtama karjalan kielen elvytyshanke. Hanke on saanut Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän valtionavustuksen vuosille 2023–2024 (Laitinen 2022). Tätä aiemmin hanke sai avustuksen vuosille 2021–2022. Hankkeen tarkoituksena on tukea karjalan kielen käyttämistä ja tuoda kieltä uusien käyttäjien ulottuville. (Itä-Suomen yliopisto 2021.) Avustuksella yliopistolle on palkattu kolme äidinkieleltään karjalankielistä asiantuntijaa opetus- ja asiantuntijatyöhön (Rytkönen 2022). Hankkeen aikana on muun muassa tuotettu video- ja oppimateriaalia sekä tehty sanastotyötä. Hanke toimii yhteistyössä karjalan kieliyhteisön kanssa huomioiden kaikki karjalan kielen murteet. (Itä-Suomen yliopisto 2020.) Se tekee yhteistyötä lisäksi Itä-Suomen yliopiston karjalan kielen ja kulttuurin oppiaineen kanssa sekä on yhteyksissä opistotason karjalan opettajiin (Tynnyrinen 2023).

Elvytyshankkeen toimintaa on sekä verkossa että fyysisissä ympäristöissä. Sen blogisivustolla julkaistaan videomateriaaleja ja sanastoja sekä opiskelijoiden ja kieliasiantuntijoiden kirjoittamia karjalankielisiä tekstejä (Karjalan kielen elvyttäminen 2023). Hankkeen kieliasiantuntijoiden vetämä keskusteluryhmä, Paginapertti, puolestaan on toiminut sekä paikan päällä että etäyhteydellä. Käytössä on ollut myös näiden yhdistelmä, osallistuminen hybridinä, jossa osa osallistujista on mukana paikan päällä ja osa etäyhteydellä. (Itä-Suomen yliopisto 2023.)

Karjalan kielen elvytyshankkeen toiminta on avoinna kaikille kiinnostuneille. Hanke ei ole aiemmin selvittänyt toimintansa saavutettavuutta, mutta on esimerkiksi saavutettavuusdirektiivin mukaisesti huomioinut saavutettavuuden videomateriaaliensa tekstityksillä. Toisaalta se ei ole myöskään saanut palautetta saavutettavuuteen liittyen. Opinnäytetyön tilaajalla ei ole ollut tiedossa, kuinka hyvin huonokuuloiset pääsevät osallistumaan karjalan kielen opiskelu- ja keskustelutilanteisiin.

3 KARJALAN KIELI

3.1 Ei murre vaan kieli

Karjala on kieli, jota puhutaan Suomen ja Venäjän valtioiden alueilla (Kotimaisten kielten keskus 2023). Suomessa karjalan kieliyhteisöön kuuluu arvioidusti 30 000 ihmistä. Yhteisö sisältää sekä karjalaa puhuvia että esimerkiksi heidän jälkeläisiään, jotka kokevat karjalankielisen taustan merkitykselliseksi. Yhteisöön kuuluvista noin 11 000 puhuu karjalaa hyvin ja 5000 käyttää sitä päivittäin. (Sarhimaa 2017, 113–115, 130.) Venäjän puolella karjalan kielen puhujia on arvioidusti noin 20 000. Virallista tilastotietoa tai varmuutta karjalankielisten määrästä kummankaan valtion alueella ei kuitenkaan ole. (Kondie, Linna & Sarhimaa 2022, 2.) Äidinkielekseen karjalan on voinut ilmoittaa väestörekisteriin Suomessa vuodesta 2011 alkaen (Sarhimaa 2017, 111). Karjalan on ilmoittanut äidinkielekseen Suomessa vain noin 200 ihmistä (Rytkönen 2022). Väestörekisterin ilmoittama luku ei kuitenkaan kerro todellista äidinkieleltään karjalankielisten määrää, sillä äidinkielen vaihtaminen rekisteriin täytyy tehdä itse. Karjalaa osaavia on kaikenikäisiä, mutta ELDIAn kyselytutkimuksen mukaan varsinkin ainoana äidinkielenä se on yleisimmin ikääntyneillä (Sarhimaa 2017, 111, 134).

Karjalan kieli käsitetään usein virheellisesti suomen kieleen kuuluvaksi murteeksi. Jopa itse karjalankieliset saattavat sekoittaa kielen ja murteen termit. (Sarhimaa 2017, 125–126.) Karjalan kieli on eri asia kuin suomen kielen itäiset murteet, joita saatetaan kansankielessä kutsua karjalaismurteiksi (Kotimaisten kielten keskus 2023). Karjala on oma kielensä ja yksi suomen kielen läheisimmistä sukukielistä. Se voidaan katsontatavasta riippuen jakaa kahteen, kolmeen tai neljään päämurteeseen. Yleisin tapa jaotella karjalan kieli on jakaa se kolmeen murteeseen: vienankarjalaan, eteläkarjalaan ja livvinkarjalaan. (Kondie ym. 2022, 2, 7.) Näistä vienankarjalan ja eteläkarjalan voi luokitella kuuluvan varsinaiskarjalan päämurteen alle. Eri murteiden välillä on sekä sanastollisia että kieliopillisia eroja. (Grünthal & Koivisto 2019, 10, 13.)

Karjalaa on puhuttu Suomen valtion alueella yhtä kauan kuin suomea (Sarhimaa 2017, 9). Karjalan kieltä on kuitenkin vieroksuttu (Sarhimaa 2017, 118) ja karjalankielisiä on yritetty sulauttaa osaksi valtaväestöä sekä Suomessa että Venäjällä (Kondie ym. 2022, 19). Karjalankielisiin on suhtauduttu syrjivästi, mikä on saanut monen karjalankielisen luopumaan kielestään. Myös karjalankielisten asettuminen eri puolille Suomea on vaikuttanut karjalan kielen häipymiseen. (Sarhimaa 2017, 118, 121.) Karjalan kielen puhujamäärät ovat

vähentyneet, eikä kieli luontaisesti siirry uusille sukupolville (Kondie ym. 2022, 19). Karjalan kieli on Unescon luokituksen mukaan jopa erittäin uhanalainen (Unesco 2010, 182–183). Myös Eurooppalaisen kielen elinvoimaisuusbarometrin mukaan karjala on vakavasti ja kriittisesti uhanalainen kieli Suomessa. Barometrissa kielen uhanalaisuutta oli tarkasteltu olemassa olevien palveluiden, kielen käytön edellytysten ja mahdollisuuksien sekä kielen käytön halukkuuden näkökulmista. (Sarhimaa 2013, 21–23.) Itä-Suomen yliopiston professorin Helka Riionheimon mukaan karjalan kielen elvyttämisellä on kiire (Rytkönen 2022).

3.2 Karjalan kielen elvyttäminen ja käyttömahdollisuudet

Uhanalaisen kielen elvyttäminen on prosessi, josta käytetään myös termiä revitalisaatio (Kainun Instituutti – Kvensk institutt 2023). Sillä tarkoitetaan tietoisia toimia, joiden tavoitteena on kielen säilyminen elävänä. Siihen kuuluu kielen edistäminen ja kehittäminen sekä pyrkimys lisätä kielen käyttöä ja siirtymistä uusille sukupolville. (Institutet för språk och folkminnen 2023.) Kieltä on syytä elvyttää erityisesti silloin, kun yhteisössä sen jatkuvuus on katkennut (Gruzdeva & Janhunen 2020, 743). Suomessa elvytystoimia on käynnissä karjalan kielen lisäksi esimerkiksi suomenruotsalaisen viittomakielen elinvoimaistumiseksi (Finlandssvenska teckenspråkiga rf 2021). Myös inarinsaamea on Suomessa elvytetty onnistuneesti (Pasanen 2015, 6–7).

Karjalan kielen elvyttäminen aloitettiin 1980-luvulla Neuvostoliitossa (Moshnikov 2022, 194). 1990-luvulta lähtien Venäjällä on kehitetty vienankarjalan, livvinkarjalan ja eteläkarjalaan kuuluvan tverinkarjalan kirjakieliä (Grünthal & Koivisto 2019, 10–11). Nykyään Karjalan tasavallassa Venäjällä on muun muassa karjalan kielen opetusta kouluissa, päiväkodeissa ja yliopistossa sekä karjalankieliset TV-uutiset ja sanomalehti. Lisäksi karjalaksi on julkaistu lukuisia kirjoja ja oppimateriaalia. Suomessa karjalan elvytystoimet aloitettiin 1990-luvulla, kun karjalan kielen kurssit alkoivat kansalaisopistoissa. (Moshnikov 2022, 194.) Vuonna 1995 karjalan kielen ja kulttuurin elvyttämiseksi perustettiin Karjalan Kielen Seura, joka toimi valtion avustuksella vuoden 2020 konkurssiin asti (Kämppe 2022). Vuodesta 2009 lähtien Itä-Suomen yliopistossa Joensuussa on voinut opiskella karjalan kieltä ja kulttuuria sivuaineena (Riionheimo & Giloeva 2022, 1). Vuonna 2015 Yle aloitti karjalankieliset verkko- ja radiouutiset (Asikainen 2015). Vuosina 2015–2019 Itä-Suomen yliopistossa toimi Kiännä!-hanke, joka järjesti kääntäjänkoulutusta (Kuusi & Riionheimo 2020). Vuodesta 2021 alkaen Suomen valtio on tukenut karjalan elvytystä Itä-Suomen yliopiston karjalan kielen

elvytyshankkeen kautta (Kämpfi 2020). Lisäksi karjalan kielen eteen tekevät töitä muun muassa monet pitäjäseurat sekä Karjalan Sivistysseura, joka esimerkiksi julkaisee karjalan kielistä kirjallisuutta (Sarhimaa 2017, 258).

Karjalan kielen elvytystoimista huolimatta kielen puhujamäärä on laskussa. Siihen ovat vaikuttaneet sekä historialliset syyt että laillisen statuksen puuttuminen. (Moshnikov 2022, 195.) Karjalan kielen asema on heikko (Rytkönen 2022). Tällä hetkellä karjalan kieltä ei mainita missään Suomen laeissa (Pasanen 2022, 54). Ensimmäisen kerran karjalan kielen olemassaolo tunnustettiin Suomessa virallisesti vasta vuonna 2009 tehdyllä asetusmuutoksella (Tasavallan presidentin asetus alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskevan eurooppalaisen peruskirjan voimaansaattamisesta annetun asetuksen 2 §:n muuttamisesta 956/2009, 2 §; Sarhimaa 2017, 15, 273). Vuonna 2022 karjala mainittiin kotoperäisiä kieliä suojaavassa kielipoliittisessa ohjelmassa (Valtioneuvosto 2022). Nykyisiä toimia ei kuitenkaan pidetä riittävinä, vaan kielelle kaivataan esimerkiksi mainintaa perustuslakiin ja omaa kielilakia (Sarhimaa 2017, 216–219).

Karjala on kielenä monille tuntematon (Riionheimo 2021; Ylönen 2019, 105). Sitä ei ole koskaan voinut opiskella kouluissa Suomessa (Kondie ym. 2022, 19; Jeskanen 2014, 70). Karjalan kieli kuitenkin kiinnostaa monia. Esimerkiksi karjalan kielen verkossa järjestettävät kurssit ovat olleet suosittuja. (Karjalan liitto 2022.) Myös avoimen yliopiston kursseilla on ollut ennätysmäärät opiskelijoita karjalan kielen ja kulttuurin perusopinnoissa Itä-Suomen Yliopistossa. Moni haluaa oppia karjalaa erityisesti sukunsa karjalaisen kieli- tai kulttuuritaustan vuoksi. (Tolvanen 2021.)

Karjalan kieltä osaavilla ja äidinkielenään sitä puhuvilla karjalan kielen käyttömahdollisuudet ovat vähäiset. Karjalankielistä puheseuraa ei välttämättä ole arkielämässä saatavilla. Karjalan kielen käyttö on kuitenkin ollut mahdollista sosiaalisessa mediassa, minkä kielen käyttäjät ovat kokeneet merkitykselliseksi. (Ylönen 2019, 104; Sumiloff 2019, 43.) Myös kielen elvyttämisen kannalta sen käyttö internetissä on tärkeää (Moshnikov 2022, 195). Ihmisillä kuitenkin on tarve päästä tapaamaan muita ja puhumaan karjalaa (Ylönen 2019, 104–107; Sumiloff 2019, 44).

4 HUONOKUULOISUUS

Huonokuuloiset ovat moninainen ja suuri joukko, jotka eivät useinkaan muodosta yhtenäistä ryhmää tai yhteisöä (Kalela 2006). Suomessa arvioidusti 800 000 ihmisellä on jonkinasteinen kuulonalenema (Kuuloliitto 2023a). Sekä huonokuuloisuuden että kuurouden sisältävänä yläkäsitteenä voidaan pitää termiä kuulovammaisen (Kuuloliitto 2023b). Se ei kuitenkaan ole terminä kaikille neutraali (Harjunmaa & Ruikka 2022). Huonokuuloisen saattaa kokea kuulovammaisuuden termin vieraaksi siihen usein liitettyjen negatiivisten käsitysten vuoksi (Lavikainen 2010, 33). Huonokuuloisia on kaikissa ikäryhmissä (Kuuloliitto 2023a). Kuitenkin yleisintä huonokuuloisuus on ikääntyneillä (Tuormaa & Lavikainen 2018, 8). Kuuloliiton (2023i) mukaan yli 75-vuotiaista jo suurimmalla osalla kuulo on heikentynyt. Ikääntyessä vähitellen ilmenevää huonokuuloisuutta voidaan kutsua ikäkuuloksi (Kuuloliitto 2023j).

Lääketieteellisen määrittelyn mukaan kuulovammat jaetaan kuulon mittauksen perusteella lievään, keskivaikeaan, vaikeaan ja erittäin vaikeaan (Kuuloliitto 2011a, 10). Kuulovamma voi olla tois- tai molemminpuolinen ja ilmaantua vähitellen tai äkillisesti (Saarelma 2022). Synnynnäisesti kuulovamma on noin yhdellä tuhannesta (KLV 2023). Lääketiede lähestyy huonokuuloisuutta yksilön ongelmana, joka pyritään poistamaan tai lievittämään (Kalela & Koivisto & Köyste & Virtanen 2003, 9). Lääketieteellinen näkemys ei kuitenkaan kuvaa huonokuuloisten omaa kokemusta tai identiteettiä (Kalela 2006, 24). Kuuloliiton (2023b) mukaan sosiaalisesti määriteltynä huonokuuloinen on henkilö, jolla on osittainen kuulovamma ja joka pystyy kuulemaan puhetta sekä kommunikoimaan puhutulla kielellä huulilta lukemisen ja kuulokojeen avulla. Sosiaalisen näkemyksen mukaan huonokuuloisuuden esille tuleminen on riippuvaista ympäristöstä ja tilanteesta (Kalela & Koivisto & Köyste & Virtanen 2003, 9). Käytännössä huonokuuloisella voidaan tarkoittaa henkilöä, jonka kuulo on selvästi heikentynyt ja jolla voi olla käytössään kuulokoje tai muu apuväline (Hietala & Lavikainen 2010, 13). Kaikki huonokuuloiset eivät kuitenkaan käytä kuulon apuvälinettä (Tuormaa & Lavikainen 2018, 11).

Huonokuuloiset saattavat niin ikään käyttää kuulon apuvälineenä leikkauksessa asetettavaa sisäkorvaistutetta (Kuuloliitto 2011a, 10; Harjunmaa & Konttinen 2022). Se on tarkoitettu apuvälineeksi heille, joita tavallinen kuulokoje ei riittävästi hyödytä (Kalela 2005, 6). Suomessa kuulokojeen tai sisäkorvaistutteen käyttäjiä on yli 100 000. Lisäksi on arvioitu, että kuulonkuntoutuksesta olisi hyötyä Suomessa noin 200 000 ihmiselle. (Kuuloliitto 2022.)

Kuulon apuvälineet voivat helpottaa kuulemistä, mutta ne eivät muuta käyttäjäänsä normaalikuuloiseksi. Apuvälineiden hyödyt ja vaikutukset ovat jokaisella yksilöllisiä. Lisäksi niiden käyttöönotto vaatii opettelua ja sopeutumista. (Seitsonen, Kurki & Takala 2016, 72, 75; Tuormaa & Lavikainen 2018, 40–41.)

Yksilöiden itsensä määrittely eli identifioituminen huonokuuloiseksi on yksilöllistä (Takala 2016, 34–36). Kaikki kuulemisen vaikeuksia kokevat eivät välttämättä koe itseään huonokuuloisiksi tai koe tarvitsevansa apuvälinettä. Lisäksi jotkut saattavat kokea huonokuuloisuuden myöntämisen vaikeaksi. (Tuormaa & Lavikainen 2018, 32, 46.)

Kalela (2006) on jaotellut huonokuuloisten identiteetit kolmeen ryhmään. Jaottelun perustana on kuulon asteen sijaan sosiaaliset ja kulttuuriset piirteet sekä samaistumisen kohteet. Jaottelun mukaan suurin osa huonokuuloisista samaistuu kuulevaan valtaväestöön ja kommunikoi pääasiassa puheella. He eivät välttämättä ole yhteydessä muihin huonokuuloisiin tai kuuroihin. Osa huonokuuloisista puolestaan identifioituu viittomakielisiksi ja samaistuu eniten kuurojen viittomakieliseen yhteisöön. Kuurot määrittelevät kuurouden sosiaalisten käytänteiden kautta ja yhteisönsä kieli- ja kulttuurivähemmistöksi (Takala 2016, 28–29). Viittomakieliseen yhteisöön kuuluu kuurojen lisäksi muun muassa huonokuuloisia, kuulevia ja kuurosokeita, joita yhdistää kieli ja kulttuuri (Kuurojen liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 9, 13). Kalelan (2006, 50–51) mukaan kolmas huonokuuloisten ryhmä identifioituu ensisijaisesti toisiin huonokuuloisiin.

Identiteetit eivät kuitenkaan jakaudu vain kuuleviin, kuuroihin ja huonokuuloisiin. Osa huonokuuloisista saattaa identifioitua esimerkiksi kuulovammaisiksi (Lavikainen 2010, 33) tai sisäkorvaistutteen käyttäjiksi (Harjunmaa & Konttinen 2022). Identiteetit eivät yksilöillä myöskään sulje toisiaan pois, vaan ne voivat olla päällekkäisiä tai vaihdella tilanteen mukaan. Esimerkiksi sisäkorvaistutteen käyttäjä saattaa identifioitua sekä huonokuuloiseksi että kuuroksi tai käyttää eri termejä eri tilanteissa. Henkilö saattaa myös kokea olevansa kuurojen ja kuulevien välissä tai välttää luokittelua kokonaan. (Harjunmaa & Konttinen & Peltola 2022.) Opinnäytetyössä huonokuuloisuutta lähestyttiin henkilön oman kokemuksen kautta kunnioittaen itsemäärittelyä ulkoapäin tehtyjen määritelmien sijaan.

Huonokuuloisuus ei välttämättä näy ihmisestä ulospäin. Näkymättömänä huonokuuloisuus on asia, jonka huonokuuloinen voi päättää kertoa itsestään tai jättää kertomatta. Kertomisesta huolimatta huonokuuloiset saattavat kokea, etteivät muut ymmärrä tai muista

huonokuuloisuuden huomioimista. Muilla ei välttämättä ole käsitystä siitä, millaisia huonokuuloisen henkilön kokemukset tai tarpeet ovat. (Hietala & Lavikainen 2010.) Muiden tietämys ja käsitykset huonokuuloisuudesta voivatkin olla puutteellisia (Lavikainen 2014, 15). Toisaalta myöskään kaikilla huonokuuloisilla ei ole tietoa esimerkiksi heitä hyödyttävistä apuvälineistä (Kalela & Koivisto & Köyste & Virtanen 2003, 19, 60).

5 ESTEETTÖMYYS JA SAAVUTETTAVUUS

5.1 Esteetön kuunteluympäristö ja kielellinen saavutettavuus

Esteettömyys ja saavutettavuus ovat läheisiä käsitteitä, joita saatetaan käyttää joskus toistensa synonyymeina (Hirvonen, Kinnunen & Tiittula 2020, 19). Esteettömyydellä viitataan usein fyysisten ympäristöjen esteettömyyteen, joka ottaa huomioon kaikenlaiset ihmiset (THL 2023). Sen huomioiminen hyödyttää kaikkia, mutta on osalle ihmisistä välttämättömyys ja osallistumisen ehto (Invalidiliitto 2023). Huonokuuloisten näkökulmasta fyysisen esteettömyyden yhteydessä voidaan käyttää termiä esteetön kuunteluympäristö, johon kuuluu esimerkiksi akustiikasta ja valaistuksesta huolehtiminen (Rasa 2021). Saavutettavuudesta sen sijaan puhutaan usein viestinnän ja digitaalisten palveluiden yhteydessä (Invalidiliitto 2023). Toisaalta saavutettavuuden voi luokitella esteettömyyden sisältäväksi yläkäsitteeksi. Saavutettavuuteen kuuluvat esimerkiksi tekstitykset ja tulkkauspalvelu. Yksi saavutettavuuden osa-alueista onkin kielellinen saavutettavuus. (Hirvonen & Kinnunen 2020, 19, 27.) Esteettömyys ja saavutettavuus mahdollistavat ihmisten yhdenvertaisuuden (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2023). Niiden toteutumisesta on säädetty laeilla ja direktiiveillä, kuten yhdenvertaisuuslailla (1325/2014) ja saavutettavuusdirektiivillä (2102/2016).

Huonokuuloisuutta on usein lähestytty lääketieteellisestä näkökulmasta yksilön ongelmana tai rajoitteena (Hietala & Lavikainen 2010, 13; Lavikainen 2010, 33). Vammaisuuden sosiaalisen mallin mukaan ongelmana kuitenkin on yhteiskunta, jonka esteet aiheuttavat sen, etteivät kaikki ihmiset pääse yhdenvertaisesti osallistumaan siihen (Lavikainen 2010, 31–33). Sosiaalisen näkökulman mukaisesti vamman haitta johtuu itse vamman sijaan ympäristöstä ja yhteiskunnasta. Rajoitteiden syntymiseen vaikuttavat esimerkiksi rakennettu ympäristö ja ihmisten suhtautuminen. (Verner 2022.)

Ympäristö vaikuttaa merkittävästi siihen, kuinka hyvin huonokuuloinen saa selvää puheesta. Ilmiö huonokuuloisuudesta syntyykin aina yksilön ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa. (Tuormaa & Lavikainen 2018, 42.) Esimerkiksi kahdenkeskisessä keskustelussa kuuleminen voi onnistua vaikeuksitta, mutta hälyisässä ryhmätilanteessa se voi sen sijaan olla haastavaa (Seitsonen & Kurki & Takala 2016, 72). Taustamelu on yksi mahdollisesti kuuntelua häiritsevistä tekijöistä. Sitä voi aiheutua muun muassa ihmisten puheesta, liikenteestä tai ilmanvaihdosta. Jotta puheesta voi saada selvää, on puheen ja taustamelun voimakkuudessa oltava riittävän suuri ero (Rasa 2012, 2.) Myös ihmisten erilaiset äänen voimakkuudet ja sävyt

voivat vaikuttaa puheesta selvän saamiseen. Huonokuuloisen voi olla esimerkiksi vaikea saada selvää matalista ja hennosta äänistä. (Tuormaa & Lavikainen 2018, 43.)

Huonokuuloinen saattaa joutua pinnistelemaan kuunnellessaan, mikä voi aiheuttaa väsymistä (Tuormaa & Lavikainen 2018, 47; Lavikainen 2014, 16). Väärä istumapaikka tai kuulematta jääneen informaation arvaaminen niin ikään vievät energiaa (Kärkkäinen 2016, 131). Pinnistelyn ja väsymisen pelko saattavat aiheuttaa sosiaalisten tilanteiden välttelyä (Tuormaa & Lavikainen 2018, 47). Huonokuuloisuuden huomioimattomuuden takia huonokuuloiset saattavat tuntea ulkopuolisuuden tunnetta (Hietala & Lavikainen 2010, 54). Lisäksi he saattavat kokea painetta kuulemisesta ja tilanteessa pärjäämisestä (Harjunmaa & Kontinen 2022).

Ympäristön tai tilanteen esteettömyyteen voi vaikuttaa omalla toiminnallaan ja tilan suunnittelulla (Kuuloliitto 2020a). Huonokuuloiselle henkilölle esteettömään kuuntelu-ympäristöön voi kuulua esimerkiksi kaiun ja melun välttäminen sekä induktiosilmukan, mikrofonien tai FM-laitteen käyttö (Rasa 2012, 2, 4, 6–7). Kaikumista voi vähentää esimerkiksi akustiikkalevyillä ja pehmeillä sisustusmateriaaleilla (Kuuloliitto 2017a). Huonokuuloiselle on kuulemisen kannalta tärkeää, että keskustellessa puhutaan yksi kerrallaan ja minimoidaan taustamelu (Kuuloliitto 2017b; Tuormaa & Lavikainen 2018, 43–44). Kuuntelutilanteista palautumista voidaan edistää tauoilla (Kuuloliitto 2017c).

Moni huonokuuloinen käyttää puheen ymmärtämisen tukena huulilta lukemista eli huuliolukua (Takala 2016, 47–51). Huulilta lukiessaan henkilö päättelee puheen sisällön puhujan huulten, kielen ja leuan liikkeiden avulla (Kuuloliitto 2023c). Huulioluvun kannalta hyvä valaistus ja esteetön näköyhteys puhujaan ovat tärkeitä. Lisäksi huonokuuloinen hyötyy siitä, että puhuja puhuu selkeästi. (Kuuloliitto 2020a, 8–9.) Yliartikulointia on kuitenkin syytä välttää (Urdarević 2016, 97). Istumajärjestelyissä huonokuuloisille toimiva ratkaisu on usein sellainen, jossa kaikki näkevät toisensa (Kuuloliitto 2020a, 8). Ryhmässä voidaan istua esimerkiksi kaarimuodostelmassa (Kärkkäinen 2016, 132). Myös oman istumapaikan valitseminen tai pyörivän tuolin käyttäminen voivat helpottaa kuulemistä (Lavikainen 2014, 14, 20).

Huonokuuloiset voivat käyttää puhutun kielen lisäksi tai sen sijaan esimerkiksi viittomakieltä tai viitottua puhetta (Kalela 2006, 50–51). Suomessa kansallisia viittomakielä ovat suomalainen viittomakieli ja suomenruotsalainen viittomakieli (Oikeusministeriö 2023). Viitottu puhe sen sijaan ei ole kieli vaan huuliolukua tukeva menetelmä, jossa viittomat tuotetaan puhutun kielen mukaisesti (Fast & Kalela 2006, 5). Suomessa kuulovammaisilla on

oikeus Kelan järjestämään tulkkauspalveluun valtion kustantamana (Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 133/2010). Velvollisuus tulkkauksen järjestämiseen on kuitenkin tietyissä tapauksissa ensisijaisesti muun muassa viranomaistahoilla (Kuuloliitto 2018). Huonokuuloisilla tulkkaus on yleisimmin kirjoitustulkkauksista, viittomakielen tulkkausta tai viitotun puheen tulkkausta (Kuuloliitto 2020a, 8–9). Kirjoitustulkkauksella tarkoitetaan puheen ja muiden äänten kirjoittamista tekstiksi lähes reaaliaikaisesti (Pesola 2009, 32). Sitä käyttävät erityisesti huonokuuloiset, jotka eivät ensisijaisesti käytä viittomakieltä tai viittomia (Rainò & Laurén 2016, 104). Kuitenkin vain osa huonokuuloisista ylipäättään käyttää tulkkauspalvelua (Lavikainen 2014, 10; Kituilua 2020). Esimerkiksi opiskelussa huonokuuloiset käyttävät tulkkausta huomattavasti kuuroja harvemmin (Kalela & Koivisto & Köyste & Virtanen 2003, 60).

Kelalta myönteisen tulkkauspäätöksen saanut henkilö voi tilata tulkkauksen Kelan kautta esimerkiksi opiskeluun, työhön, asiointiin ja vapaa-aikaan (Kuuloliitto 2018, 2–6). Asiakas voi käyttää tulkkausta myös omakustanteisesti. Lisäksi erilaisten tilaisuuksien kuten luentojen järjestäjät voivat järjestää tulkkauksen tilaisuuksiinsa. (Mäkitalo 2020, 225.) Saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta edistää myös tekstittäminen (Kuuloliitto 2023d). Siitä hyötyvät huonokuuloisten ohella esimerkiksi kielen opiskelijat (Pöntys 2016, 135). Useilla organisaatioilla on velvollisuus toteuttaa tekstitykset saavutettavuusvaatimusten mukaisesti (Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta 306/2019).

Esteettömyys ja saavutettavuus koskettavat niin ikään etäyhteyksillä tapahtuvaa vuorovaikusta. Etätapaamisissa huonokuuloinen hyötyy puhujan näkemisestä. Puhujan on siten kiinnitettävä huomiota siihen, että pitää puhuessaan kameran auki, kohdistaa valaistuksen kasvoihinsa sekä puhuu selkeästi ja rauhallisesti. (Rantala & Kilpeläinen 2021.) Lisäksi rauhallinen ympäristö, mikrofonin käyttö, selkeät diat ja yksi kerrallaan puhuminen ovat osa saavutettavaa etätapaamista (Lehtipuu 2021). Myös etätapaamisissa on mahdollista hyödyntää tulkkauspalveluista esimerkiksi kirjoitustulkkauksista (Rantala & Kilpeläinen 2021; Suomen kirjoitustulkit ry 2023).

Esteettömyyteen ja saavutettavuuteen ei ole yhtä tapaa, joka toimisi kaikille. Toiselle saavutettava toimintatapa ei välttämättä olekaan saavutettava jollekin toiselle. (Duggin 2016.) Esimerkiksi viittomakielen tulkkaus ei edistä saavutettavuutta sellaiselle huonokuuloiselle henkilölle, joka ei osaa viittomakieltä (Mäkitalo 2020, 222). Tilaisuudesta etukäteen kerrottavat saavutettavuustiedot voivatkin auttaa henkilöä itse arvioimaan etukäteen, kuinka helppoa

esimerkiksi tapahtumaan osallistuminen hänelle on (Kaartinen & Linnapuomi 2015, 8). Saavutettavuustiedot ilmoitetaan sanallisesti ja yksityiskohtaisesti mahdollisesti symboleita hyödyntäen. Niissä voidaan esimerkiksi kertoa induktiosilmukasta tai tulkkauksen ja tekstitysten toteuttamisesta. (Linnapuomi & Salonlahti 2015, 5, 12–13, 15.) Saavutettavuustietojen sijaan voidaan käyttää myös termiä esteettömyystiedot, jota käytettiin opinnäytetyön kyselylomakkeessa.

5.2 Vieraat kielet ja opiskelun saavutettavuus

Osa huonokuuloisista kokee vieraiden kielten opiskelun vaikeaksi (Lavikainen 2014, 19). Opiskelutilanteissa ryhmätyöskentely hälyssä sekä muiden opiskelijoiden vastausten kuuleminen voi olla haastavaa (Kärkkäinen 2016, 179; “Maria” 2016, 230–234). Haastavia saattavat olla myös tilanteet, joissa täytyy kuuntelemisen ohella samanaikaisesti lukea tai kirjoittaa (“Maria” 2016, 234). Vieraan kielen opiskelussa taustamelun vaikutus korostuu, sillä huonosti kuultuja ja kuulematta jääneitä sanoja voi olla vaikea päätellä tai arvata. Huulilta lukeminen vaikeutuu vieraan kielen toisistaan poikkeavien kirjoitus- ja ääntämisasujen vuoksi. (Kärkkäinen 2016, 179.) Vieraan kielen erilaisia äänneitä voi olla vaikea erottaa toisistaan (Kesti 2016, 235). Esimerkiksi samantapaiset äänneet kuten konsonantit saattavat sekoittaa (Kuuloliitto 2011b, 15). Osa huonokuuloisista saattaa lisäksi arastella ääneen puhumista mahdollisten virheiden tai huonon artikuloinnin vuoksi (Urdarević 2016, 96).

Huonokuuloisille vieraiden kielten opiskelun edellytyksenä on hyvät kuunteluolosuhteet (Kärkkäinen 2016, 179). Erityisesti luokkahuoneissa tai spontaanissa kielenkäytössä ne eivät kuitenkaan välttämättä helposti toteudu (Domagała-Zyśk 2016, 138). Vieraiden kielten opiskelussa huonokuuloiset hyötyvät visuaalisuudesta (Urdarević 2016, 97–98; Kärkkäinen 2016, 180). Heitä hyödyttää esimerkiksi uusien sanojen kirjoittaminen taululle (Urdarević 2016, 97–98; Kärkkäinen 2016, 180). Lisäksi opettaja voi helpottaa opiskelutilanteita toistamalla muiden vastauksia (Kärkkäinen 2016, 180).

Kielten opiskelussa voidaan niin ikään käyttää kirjoitustulkkauksia. Pelkkää viittomakielentulkkauksia vieraiden kielten opetuksessa sen sijaan ei välttämättä pidetä toimivana. (Hanni 2007, 104.) Tulkkauksimuotoja on mahdollista käyttää kuitenkin myös limittäin. Vieraan kielen opiskelussa viittomakielen tai viitotun puheen tulkki voi tulkata suomeksi sanotut asiat ja kirjoitustulkki tulkata vieraalla kielellä puhutut osuudet. (Ojala & Lahtinen 2019.)

Opiskeluympäristöjen toimivuutta voi parantaa induktiosilmukan tai FM-laitteen avulla (Seitsonen & Kurki & Takala 2016, 72, 78). Induktiosilmukka on laite, joka välittää äänen kuulolaitteen vastaanottokelaan sähkömagneettisen kentän välityksellä. Induktiosilmukka voi olla julkiseen tilaan kiinteästi asennettu järjestelmä tai sen voi tuoda tilaan väliaikaisesti. (Helsingin kaupungin kiinteistövirasto 2013, 1.) Väliaikaiseen tarpeeseen sen voi esimerkiksi vuokrata (Kuuloliitto 2020a, 5). Induktiosilmukkaa käytettäessä kuulolaitetta käytetään T-asennossa, jolloin ääni kuuluu pelkästään induktiosilmukan kautta. Sen avulla ääntä voivat vastaanottaa kaikki kuulolaitteet, joissa on induktiovastaotin. (Kuuloliitto 2020b, 16, 29). Induktiosilmukajärjestelmän toimivuus edellyttää sitä, että kaikki puheenvuorot puhutaan mikrofoniiin (Helsingin kaupungin kiinteistövirasto 2013, 1). FM-laite puolestaan on ryhmäkuuntelulaite, johon kuuluu puhujan lähetin ja kuulokojeen käyttäjän vastaanotin (Seitsonen & Kurki & Takala 2016, 78). Sen avulla kuulokojeen käyttäjä voi kuulla esimerkiksi opettajan äänen ilman taustamelun ja etäisyyden vaikutusta (Kuuloavain 2023a). FM-laitetta käytettäessä lähettimen on kierrettävä puhujalta toiselle tai vaihtoehtoisesti opettaja voi toistaa lähettimeen muiden puheenvuorot (Kuuloliitto 2011b).

Opiskelun saavutettavuuteen saattaa vaikuttaa lisäksi tiedon puute. Muut eivät välttämättä esimerkiksi tiedä, mitä huonokuuloisten kanssa kommunikoinnissa tulisi huomioida. (Lavikainen 2014, 15). Karjalan kieltä opetetaan Suomessa yliopiston lisäksi useissa kansalaisopistoissa (Karjalan kielen elvyttäminen 2021). Opistotason tuntiopettajilla ei kuitenkaan välttämättä ole opettajan pedagogista pätevyyttä (Kansalaisopistot.fi 2023), mikä saattaa vaikuttaa tietämykseen huonokuuloisuudesta ja saavutettavuudesta. Huonokuuloisuudesta kertominen voi auttaa sen huomioimisessa, mutta osa ihmisistä saattaa kokea epämiellyttäväksi muista erottumisen (Lavikainen 2014, 15). Tarpeista ja toiveista voikin olla hyvä keskustella kahden kesken opettajan ja opiskelijan välillä (”Maria” 2016, 233). Tietoa on lisäksi mahdollista hankkia esimerkiksi koulutuksilla.

6 TUTKIMUSMENETELMÄT

Opinnäytetyössä aineistoa hankittiin kyselytutkimuksella, joka toteutettiin verkkokyselynä Webropol-ohjelmalla. Kyselytutkimus valikoitui tutkimusmenetelmäksi, koska sen avulla oli mahdollista saada laaja tutkimusaineisto (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 190). Kysely toteutettiin verkkokyselynä, sillä verkossa oli hyvät mahdollisuudet tavoittaa kohderyhmään kuuluvia henkilöitä. Erilaiset verkkoryhmät ovat merkityksellisiä ympäristöjä karjalankieliselle yhteisölle, sillä yhteisön jäsenet elävät hajallaan eri paikoissa. Ryhmissä on mukana kaikenikäisiä karjalan kielestä kiinnostuneita. (Sarhimaa 2017, 181, 184.) Myös huonokuuloisuuden liittyen on verkossa erilaisia vertaistukea tarjoavia ryhmiä (Kuuloavain 2023b).

Kyselyn kohderyhmänä eli perusjoukkona olivat huonokuuloiset, jotka ovat kiinnostuneita karjalan kielen käyttämisestä tai oppimisesta. Huonokuuloisuuden määritelmänä kyselyssä oli henkilön oma kokemus siitä, että hänellä on vaikeuksia kuulla esimerkiksi keskustelukumppanin puhetta tai hänellä on käytössään jokin kuulon apuväline. Tällaisella määritelmällä pyrittiin madaltamaan kynnystä huonokuuloisuuden tunnistamiselle. Perusjoukkoa ei ollut mahdollista rajata tarkasti, sillä sen muodostaminen perustui henkilöiden omaan kokemukseen ja kiinnostukseen. Tästä syystä ei ollut mahdollista esimerkiksi tavoittaa jokaista perusjoukkoon kuuluvaa tai suorittaa arvontaa vastaajien valitsemiseksi. Toteutetun kyselyn vastaajat edustavat itse valikoituvaa näytettä. Siinä jokaisella kohderyhmään kuuluvalla ei ole ollut sama todennäköisyys päätyä kyselyn vastaajaksi. Vastaajien valikoitumiseen ovat vaikuttaneet kyselyn sähköinen muoto sekä kanavat, joissa vastaajia on tavoiteltu.

Tutkimuksen onnistuminen oli riippuvainen kyselylomakkeesta, joten lomakkeen huolellinen suunnittelu oli tärkeää. Kyselyn saatekirje ja kysymykset oli suunniteltava tarkasti. Saatekirje on merkityksellinen, sillä sen perusteella vastaaja joko aloittaa vastaamisen tai hylkää kyselyn. Saatekirjeestä vastaaja näkee kyselytutkimuksen perustiedot. (Vehkalahti 2014, 20, 48.) Kyselylomakkeen kysymykset (Liite 3) oli mietittävä tarkkaan, jotta niiden avulla olisi mahdollista saada vastaukset tutkimuskysymyksiin (Vilka 2005, 87–88). Kysymysten suunnittelussa hyödynnettiin tutkimuksia huonokuuloisten saavutettavuuden kokemuksista. Aiemmin tehtyjen tutkimusten avulla pyrittiin asettamaan kysymyksiin sellaiset vaihtoehdot, jotka kuvaavat todellisia saavutettavuuden kokemuksia.

Kyselylomakkeessa käytettiin sekä valmiita vaihtoehtoja että avoimia osioita. Vaihtoehtojen laatimisessa oli tärkeä huomioida, että vaihtoehdot ovat toisensa poissulkevia (Vehkalahti 2014, 24). Valmiit vaihtoehdot edesauttavat vastausten vertailua ja analysointia (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007, 196). Avovastauksilla puolestaan voidaan saada tärkeää tietoa, joka voisi muuten jäädä saamatta. Avovastaukset voivat olla välttämättömiä etenkin silloin, kun vaihtoehtojen riittävä rajaaminen ei ole mahdollista. (Vehkalahti 2014, 24–25.) Kysymysten sisällöissä huomioitiin tilaajan toiveet, jotta opinnäytetyö hyödyttäisi tilaajaa mahdollisimman hyvin.

Kyselylomakkeen kysymysten oli oltava ymmärrettäviä ja selkeitä. Pahimmassa tapauksessa vastaaja saattaisi jättää kyselyn kesken epäselvien kysymysten takia. (Vehkalahti 2014, 23–24.) Lomakkeen suunnittelussa hyödynnettiin osittain oppeja selkokielestä. Teksteissä esimerkiksi pyrittiin välttämään lauseenvastikkeita ja selittämään mahdollisia uusia termejä. Lomakkeessa sanoitettiin vastaajalle ohjeet kysymykseen vastaamiseen. Kysymyksissä muun muassa sanallisesti mainittiin, jos vastaajan oli mahdollista valita vaihtoehtoista useita.

Vastaajat saivat halutessaan jättää kyselylomakkeeseen sähköpostiosoitteensa ajatellen mahdollista haastattelua, joka olisi tarvittaessa järjestetty. Sähköpostiosoitteiden keräämistä ja käsittelyä varten kyselyyn liitettiin henkilötietojen käsittelytoimista kertova seloste (Liite 4), jonka vastaaja sai halutessaan klikattua näkyville. Lomake pyrittiin pitämään ulkoasultaan selkeänä ja käyttäjäystävällisenä. Kysymykset jaoteltiin usealle sivulle, joista jokaisen alareunasta vastaaja näki edistymisensä kyselyssä. Mahdollisten jatkokysymysten turhaa näkymistä vältettiin käyttämällä Webropolilla luotuja sääntöjä. Niiden avulla lisäkysymyksiä tuli esille vain tiettyjen vastausten perusteella. Käytetyt säännöt myös ehkäisivät kohderyhmään kuulumatonta vastaamista kyselyyn. Sääntöjen avulla kysely ohjattiin päättymään, jos vastaaja oli vastannut, ettei ole huonokuuloinen tai vaihtoehtoisesti ettei karjalan kielen käyttäminen tai oppiminen kiinnosta.

Ennen kyselylomakkeen julkaisua lomake vaati testaamista (Vehkalahti 2014, 48). Testaamisella pyrittiin varmistamaan sen selkeys ja toimivuus. Lomake julkaistiin sen osoitauduttua valmiiksi ja toimivaksi.

Verkkokyselyn linkkiä jaettiin infotekstin ja mainoskuvan (Liite 2) kanssa ensisijaisesti Facebookissa. Facebook valikoitui ensisijaiseksi ympäristöksi kohderyhmän tavoittelulle, koska sieltä löytyy useita erilaisia karjalan kieltä käsitteleviä ryhmiä (Sarhimaa 2017, 181).

Karjalaksi ja karjalasta keskustellaan muissakin sovelluksissa, mutta niistä Facebookin merkitys on korostunut (Moshnikov 2023, 20). Myös huonokuuloisuuteen sekä kuurojen kulttuuriin ja viittomakieleen liittyen on Facebookissa useita erilaisia ryhmiä, joita hyödynnettiin kohderyhmän tavoittelussa. Kyselyä jaettiin ryhmiin, joista osa käsitteli karjalaisuutta tai karjalan kieltä ja osa puolestaan liittyi huonokuuloisuuteen tai viittomakieleen. Näin pyrittiin tavoittamaan kohderyhmää monipuolisesti. Facebookin lisäksi tiedote kyselystä jaettiin karjalan kielen elvytyshankkeen sähköpostilistan kautta listalle kuuluville henkilöille. Kyselystä kerrottiin Kuuloliitolle, Karjalan Sivistysseuralle, eräälle pitäjäseuralle sekä muutamille karjalan kielen opettajille. Tiedotetta kyselystä jaettiin lisäksi muissa sosiaalisen median sovelluksissa kuten Instagramissa ja Discordissa sekä opinnäytetyön tekijän että opinnäytetyöstä kiinnostuneiden henkilöiden toimesta. Siitä kerrottiin myös suullisesti sekä paperisella mainoksella, jota jätettiin muun muassa Helsingin Karjalatalolle, joka on Karjalan Liiton karjalaisten kohtaamispaikaksi rakennuttama talo. Talossa tapahtuu nykyään niin karjalaisuuteen kuin muuhunkin liittyvää toimintaa (Kivinen 2023).

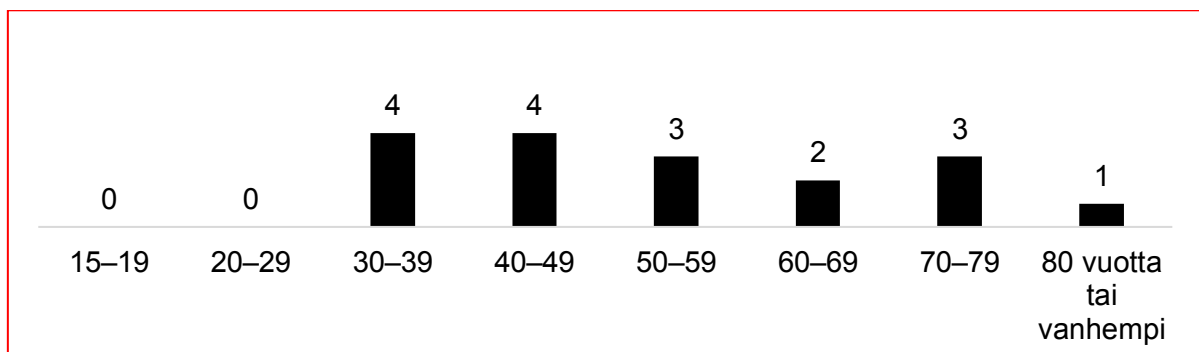
Verkkokysely oli avoinna reilut kaksi viikkoa. Kyselyn sulkeuduttua sillä hankittu aineisto käsiteltiin Webropol-ohjelmalla. Kyselyn tuloksista koottiin kuvioita, joista tuloksia voi nähdä visuaalisessa muodossa. Avovastauksia puolestaan käsiteltiin teemoittain ja niistä poimittiin lainauksia, joista voi nähdä tarkemmin vastaajien omia ajatuksia. Kyselytutkimuksen vastausten pohjalta koottiin erillinen muistilista saavutettavuuden huomioimiseen (Liite 1), jotta tulosten hyödyntäminen käytännössä olisi helppoa.

7 TULOKSET

Verkkokyselyn linkkiä oli reilun kahden viikon aukiolonsa aikana avattu yhteensä 185 kertaa. Kyselyyn vastasi 25 vastaajaa. Kuitenkin heistä seitsemän oli vastannut kieltävästi kysymykseen 1: “Oletko huonokuuloinen?”. Yksi oli vastannut kieltävästi kysymykseen 2: “Oletko kiinnostunut karjalan kielen käyttämisestä tai oppimisesta?”. Näin ollen vastaajista (n=25) kaikki eivät olleet kyselytutkimuksen kohderyhmää. Ensimmäiseen tai toiseen kysymykseen kieltävästi vastanneet eivät kuitenkaan päässeet vastaamaan muihin kyselyn kysymyksiin, joten heidän vastauksensa eivät vääristäneet kyselyllä saatuja tuloksia. Kyselyyn vastasi 17 henkilöä, jotka ovat huonokuuloisia ja kiinnostuneita tai mahdollisesti kiinnostuneita karjalan kielen käyttämisestä tai oppimisesta. Heistä karjalan kielen käyttämisestä tai oppimisesta kiinnostuneita oli 12 ja mahdollisesti kiinnostuneita viisi.

7.1 Taustamuuttujat

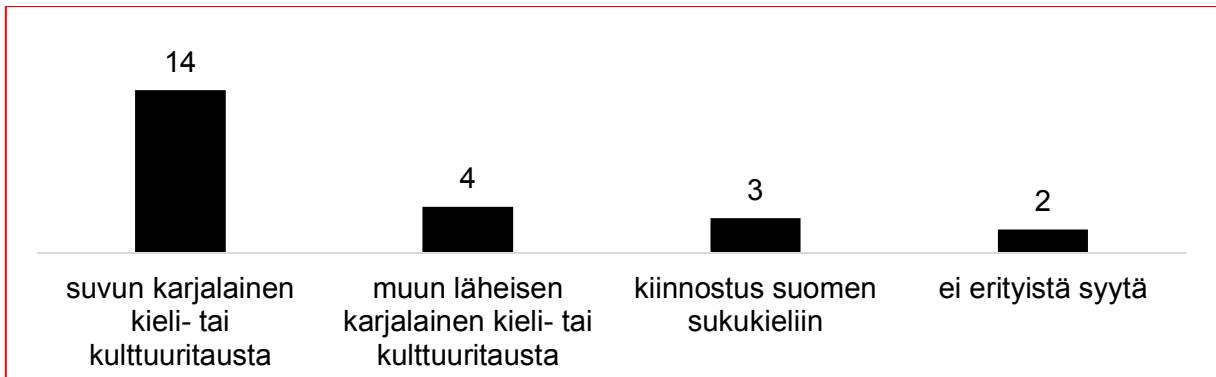
Vastaajien taustatietoja kysyttiin kyselyssä kysymyksillä, joilla samalla varmennettiin kohderyhmään kuulumisen. Kysymykset olivat pakollisia, mutta osa tarkentavista kysymyksistä avautui näkyville vain tietyn aiemman vastauksen perusteella. Kyselyn vastaajat (n=17) olivat eri-ikäisiä, mutta kaikki yli 30-vuotiaita (Kuvio 1). Kyselyyn vastasi neljä 30–39-vuotiasta, neljä 40–49-vuotiasta, kolme 50–59-vuotiasta, kaksi 60–69-vuotiasta, kolme 70–79-vuotiasta ja yksi 80-vuotias tai sitä vanhempi.

Kuvio 1: Vastaajien ikäjakauma.

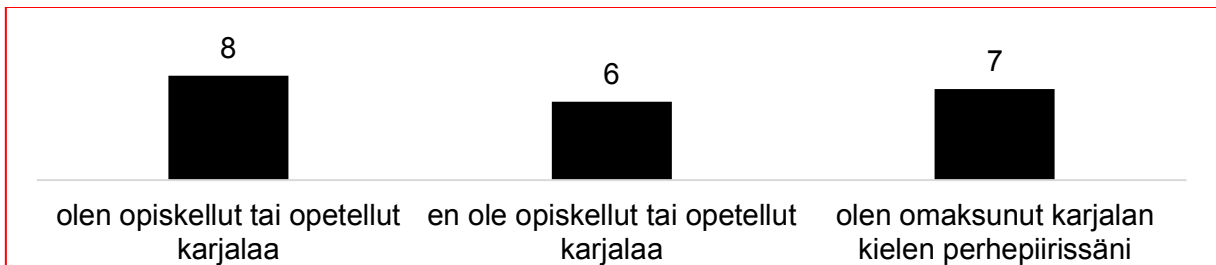
Kyselyn vastaajista enemmistö (14/17) oli kiinnostunut karjalan kielen käyttämisestä tai oppimisesta sukunsa karjalaisen kieli- tai kulttuuritaustan vuoksi (Kuvio 2). Osa (4 vastaajaa) ilmaisi kiinnostuksensa syyksi muun läheisen karjalaisen kieli- tai kulttuuritaustan. Kolme (3) puolestaan vastasi olevansa kiinnostunut suomen sukukielistä, ja muutama (2) vastasi, ettei

karjalan kielen käyttämisen tai oppimisen kiinnostavuudelle ole erityistä syytä. Vastaajien oli mahdollista valita vaihtoehtoista useita.

Kuvio 2: Vastaajien syyt karjalan kielen oppimisesta tai käyttämisestä kiinnostumiselle.

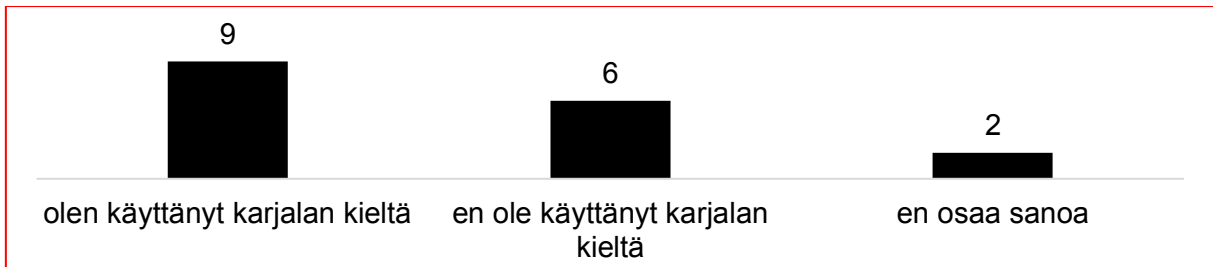
Vastaajista lähes puolet (8/17) oli aiemmin opetellut tai opiskellut karjalan kieltä (Kuvio 3). Osalla (6) puolestaan ei ollut kokemusta karjalan opettelemisesta tai opiskelusta. Lisäksi moni (7) oli omaksunut karjalan kielen perhepiirissään. Karjalaa opetelleet tai opiskelleet vastasivat lisäkysymykseen kielen oppimispaikasta. Vastaajista (n=8) muutama (2) oli opiskellut karjalaa avoimen yliopiston kursseilla. Enemmistö vastaajista oli opetellut karjalaa muilla kursseilla (5) tai itsenäisesti (4). Lisäksi karjalaa oli opeteltu perheen tai ystävien keskuudessa (3) ja muissa kokoontumisissa (2).

Kuvio 3: Vastaajien aiemmat kokemukset karjalan kielen opettelusta ja omaksumisesta.

Kyselyn vastaajista noin puolet (9/17) oli aiemmin käyttänyt karjalan kieltä (Kuvio 4). Osa (6) puolestaan ei ollut, ja muutama (2) ei osannut sanoa. Myönteisen vastauksen perusteella yhdeksälle vastaajalle avautui lisäkysymys karjalan kielen käyttämisestä. He olivat käyttäneet karjalaa puhumalla, kirjoittamalla, lukemalla ja kuuntelemalla niin internetissä, kasvokkain kuin itsekseenkin. Vastaukset jakaantuivat useiden näiden vaihtoehtojen yhdistelmien välille. Kuitenkin eniten karjalaa oli käytetty puhumalla kasvokkain (8 vastaajaa), puhumalla itsekseen (7), lukemalla internetissä (7) ja kuuntelemalla kasvokkain (7). Vähiten vastauksia sai

puhuminen internetissä (3) ja lukeminen kasvokkain (2). Lisäksi yksi vastaajista mainitsi avoimessa vastauksessa käyttäneensä karjalaa laulujen muodossa.

Kuvio 4: Vastaajien aiemmat kokemukset karjalan kielen käyttämisestä.

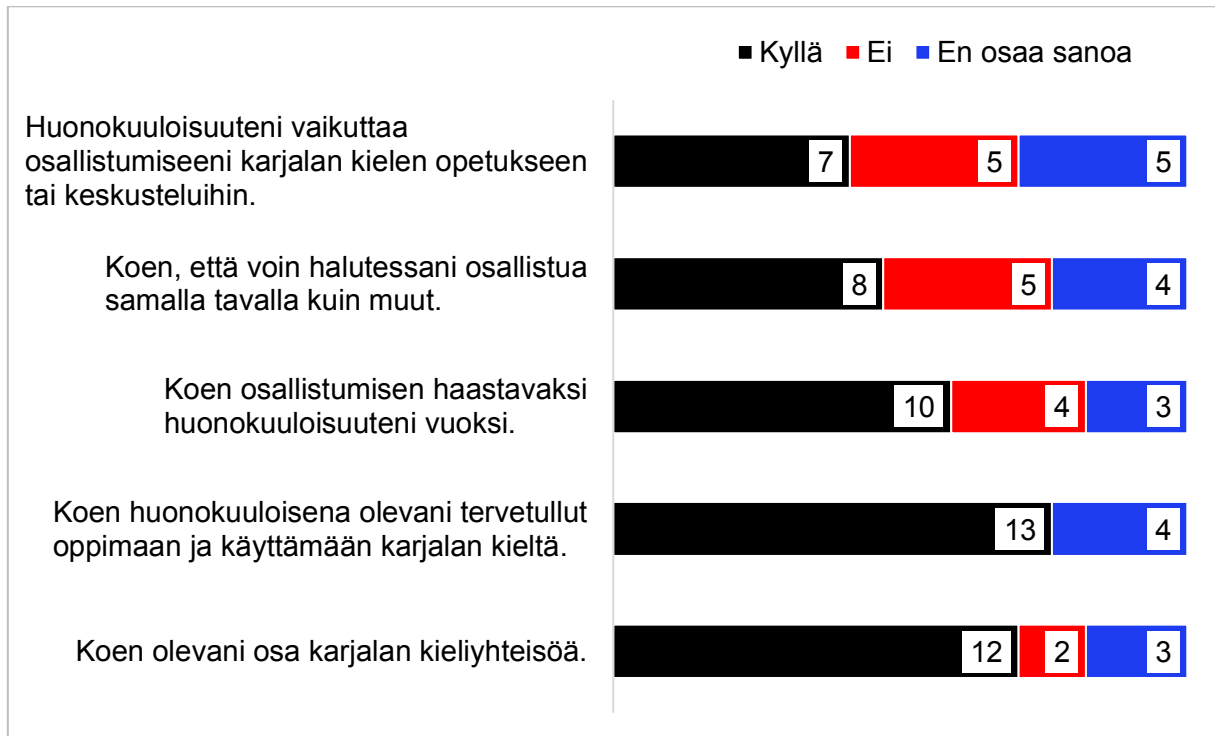
7.2 Huonokuuloiset osana kieliyhteisöä

Huonokuuloisten osallistumista ja mahdollisuuksia osallistua karjalan kieliyhteisöön selvitettiin erilaisilla väittämillä. Kyselyyn vastanneista suurin osa (13/17) kokee olevansa huonokuuloisena tervetullut oppimaan ja käyttämään karjalan kieltä (Kuvio 5). Kukaan ei vastannut kieltävästi, ja osa (4) ei osannut sanoa. Vastaajista enemmistö (12/17) kokee olevansa osa karjalan kieliyhteisöä. Muutama vastaaja (2) ei kokenut olevansa ja pieni osa (3) ei osannut sanoa. Vastausten perusteella huonokuuloiset vastaajat ovat suurilta osin päässeet osaksi karjalan kieliyhteisöä. He myös kokevat olevansa tervetulleita oppimaan ja käyttämään karjalan kieltä.

Vastaajista lähes puolet (8/17) kokee voivansa halutessaan osallistua karjalan kielen opetukseen tai keskusteluihin samalla tavalla kuin muut. Osa (5) sen sijaan ei koe voivansa, ja osa (4) ei osannut sanoa. Moni (7 vastaajaa) kokee, että heidän huonokuuloisuutensa vaikuttaa karjalan kielen opetukseen tai keskusteluun osallistumiseen. Osa (5) ei kokenut sen vaikuttavan, ja osa (5) ei osannut sanoa. Toisen väittämän perusteella kuitenkin jopa yli puolet vastaajista (10/17) kokee osallistumisen huonokuuloisuuden vuoksi haastavaksi. Osa (4) ei kokenut osallistumista haastavaksi ja pieni osa (3) puolestaan ei osannut sanoa.

Väittämien tarkoituksena oli selvittää osallistumisen mahdollisuuksia huonokuuloisuuden näkökulmasta. Väittämässä kuitenkin näkyy käsitys, jonka mukaan haasteet johtuisivat huonokuuloisuudesta, mikä ei ole ollut tarkoituksenmukaista. Lähtökohtaisesti tarkoituksena oli lähestyä osallistumisen haasteita ja ratkaisuja näkökulmasta, jonka mukaan esteet aiheutuvat ympäristön esteellisyydestä. Tämä näkökulma tulee esille myös työelämän toimivuutta selvittäneestä tutkimuksesta, jonka huonokuuloiset haastateltavat korostivat, ettei vikaa ole

heissä vaan ympäristöissä (Lavikainen 2010, 40). Muissa opinnäytetyön kyselytutkimuksen kysymyksissä haasteita ja ratkaisuja kuitenkin lähestytään tarkoituksenmukaisesti ympäristön ja vuorovaikutuksen esteellisyyden sekä asenteiden ja tietoisuuden näkökulmista.

Kuvio 5: Vastaajien kokemukset karjalan kielen opetus- tai keskustelutilanteihin osallistumisesta.

7.3 Osallistumisen muodot

Karjalan kielen elvytyshankkeen toimintaan voi osallistua sekä etäyhteyksillä että paikan päällä. Lisäksi hankkeella on käytössään näiden yhdistelmä, osallistuminen hybridinä. (Karjalan kielen elvyttäminen 2022.) Hankkeen käyttämien toimintamuotojen saavutettavuutta selvitettiin kyselyssä väittämällä.

“Etäyhteydellä voi säätää kuulokkeet kovemmalle. Paikan päällä ei aina kuule kunnolla joidenkin puhetta ja kun karjalan kieli on vielä monilta osin vähän vaikeaa. Hybridi ei ole hyvä, kun ei kuule etänä olevia kunnolla, jos itse on läsnä ja toisinpäin.” (Vastaaja 4)

Etäyhteydellä osallistumisen helppous jakoi vastaajien mielipiteitä. Vastaajista hieman alle puolet (8/17) kokee etäyhteydellä osallistumisen huonokuuloisuuden näkökulmasta helpoksi (Kuvio 6). Lähes yhtä suuri osa (6) sen sijaan ei koe sitä helpoksi. Vastaajista pieni osa (3) ei osannut sanoa. Kaikilla vastaajilla kokemusta etäyhteydellä osallistumisesta ei ollut.

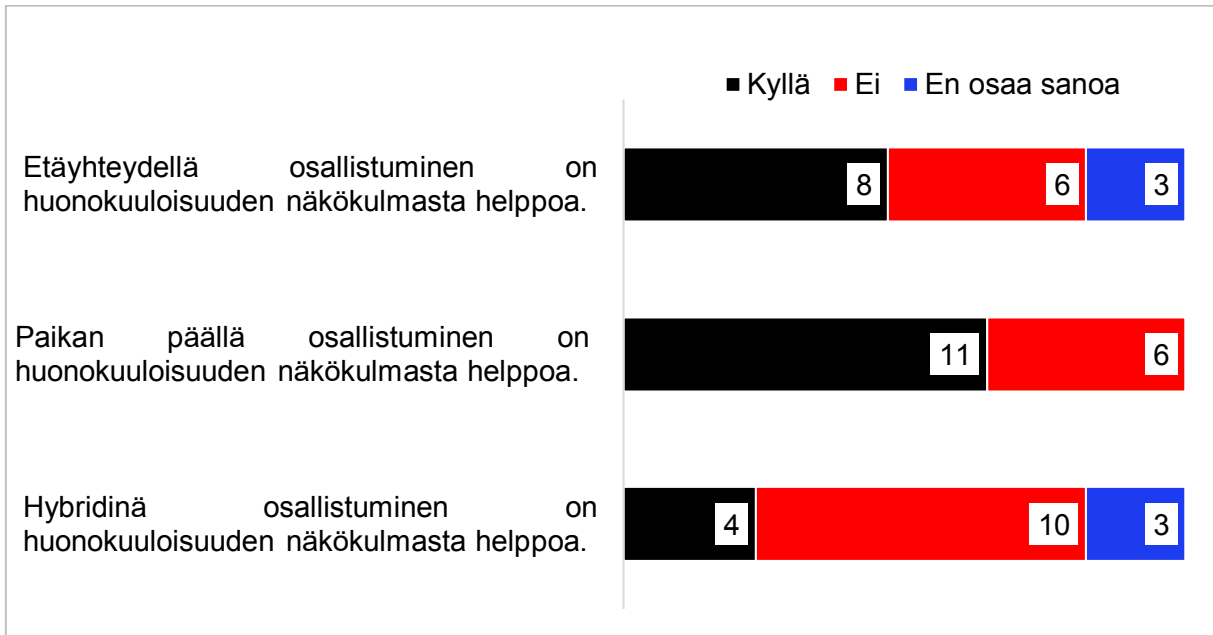
Etäyhteydellä osallistumisen helppoutta perusteltiin kuulokkeiden käytön mahdollisuudella. Kieltävien vastausten perusteluita puolestaan olivat katseyhteyden puuttuminen, nettiyhteyden ongelmat sekä äänen laadun ja kuuluvuuden haasteet. Katseyhteys on huomioitava huulilta lukemisen onnistumiseksi (Kilpelä 2019, 97). Osa vastaajista mainitsikin huulilta lukemisen puuttumisen etäyhteydellä osallistumisen haasteeksi.

Vastaajista enemmistö (11/17) kokee osallistumisen paikan päällä huonokuuloisuuden näkökulmasta helpoksi. Toisaalta moni (6) oli eri mieltä. Useat vastaajat perustelivat paikan päällä osallistumisen helppoutta puhujan huulion näkemisellä. Ymmärtämisen ja huulioluvun kerrottiin onnistuvan paikan päällä helpommin kuin näytön välityksellä. Vastauksissa korostettiin lisäksi ympäristön, artikulaation ja puheen äänialan vaikutusta. Ympäristöllä on iso merkitys puheesta selvän saamisessa (Tuormaa & Lavikainen 2018, 42). Selkeä artikulointi ja huulion näkeminen puolestaan auttavat puheen erottamisessa (Kuuloliitto 2023c). Puheäänien sävyjen ja voimakkuuksien vaikutus nousi esiin myös Tuormaan ja Lavikaisen (2018) tutkimuksessa. Esimerkiksi hennoista ja matalista äänistä voi olla haastava saada selvää, erityisesti jos huulion näkeminen ei ole mahdollista (Tuormaa & Lavikainen 2018, 43).

“Etäyhteydellä voi toki oppia ihan hyvin mutta koen että huulioluku on helpompaa lähiopetuksessa.” (Vastaaja 2)

“Paikan päällä osallistumisessa on huonokuuloisena monta eri tekijää. Esimerkiksi miten ääni jakautuu tilassa, minkä kokoinen tila on, onko taustahälyä tai äänen toistoa. Artikulaatio sekä puheen äänenala ja tempo ovat myös isossa osassa.” (Vastaaja 17)

Hybridinä osallistumisen vastaajat kokevat huonokuuloisuuden näkökulmasta vähiten helpoksi. Vastaajista enemmistö (10/17) ei koe hybridinä osallistumista helpoksi. Vain osa (4) kokee sen helpoksi, kun taas pieni osa (3) ei osannut sanoa. Vastaajien perusteluissa korostuivat kuulemisen haasteet, jotka aiheutuvat siitä, että osa osallistujista on mukana paikan päällä ja osa etäyhteydellä. Erään vastaajan mukaan tällöin puhujien kuuleminen saattaa olla vaikeaa, minkä hän puolestaan kertoi aiheuttavan stressiä ja väsymistä. Paikan päällä olevien ihmisten mahdollisen päällekkäin puhumisen todettiin hankaloittavan puheesta selvän saamista osallistuttaessa hybriditoteutukseen etäyhteydellä. Lisäksi toiston pyytämiseen kerrottiin olevan hybridinä muita osallistumismuotoja suurempi kynnys. Avovastauksessa mainittiin myös mikrofonin käyttö, jota kuvailtiin tärkeäksi puhujien äänten kuulumisen kannalta.

Kuvio 6: Vastaajien kokemukset eri osallistumismuotojen helppoudesta.

7.4 Saavutettavuuden haasteet

Vastaajista (n=17) kaikki vastasivat kokevansa karjalan kielen opiskelu- tai keskustelutilanteiden haasteiksi taustamelun (17), huonon valaistuksen (17) ja etäyhteyden kuuluvuusongelmat (17) (Kuvio 7). Taustamelu vaikuttaa puheesta selvän saamiseen. Valaistuksella puolestaan on vaikutusta huulion ja ilmeiden näkemisessä. (Rasa 2012, 2–3.) Lähes kaikki (15/17) vastasivat saavutettavuuden haasteeksi akustiikan. Akustiikan huomioimattomuus voi vaikeuttaa kuulemistä, sillä esimerkiksi kaikuisassa tilassa puheesta selvän saaminen vaikeutuu (Rasa 2012, 3).

Selvä enemmistö vastasi kokevansa haasteeksi kuulemisen jännittämisen (14/17), huonokuuloisuuden huomioimattomuuden (14) sekä puhujan huulion näkemisen puutteen (14). Myös muut huonokuuloisuuden ja saavutettavuuden huomioimiseen liittyvät seikat olivat useimpien mielestä haasteita. Yli puolet vastaajista vastasi haasteeksi esteettömyystietojen puuttumisen (13), muiden ihmisten puutteelliset tiedot huonokuuloisuudesta (13), katseyhteyden puuttumisen (12) ja ison ryhmäkoon (12). Myös apuvälineiden puuttuminen (11), induktiosilmukan puute (11), muiden ihmisten asenteet huonokuuloisuutta kohtaan (11) sekä omat puutteelliset tiedot saavutettavuuden parantamisesta (10) olivat enemmistön mielestä haasteita.

Osa vastaajista (7) kokee haasteeksi sen, ettei paikalla ole muita huonokuuloisia. Huonokuuloisille vertaisten seura ja heiltä saatu tuki voi olla merkityksellistä (Lavikainen 2014, 18, 24; Lavikainen 2010, 81). Muiden vertaisten seurassa huonokuuloiset saattavat voida olla aidosti omia itsejään tasavertaisina muiden kanssa (Lavikainen 2010, 83). Ainoana huonokuuloisena opiskelijana oleminen saattaa myös vaikuttaa siihen, ettei muilla ole tietämystä huonokuuloisuuden huomioimisesta (Lavikainen 2014, 13).

Vastaajista moni (7) kokee haasteeksi tulkin kielitaidon puutteellisuuden. Tätä ei kyselyssä ollut määritelty tarkemmin, mutta kielitaidon haasteena tulkeilla saattaa oletettavasti olla karjalan kielen osaaminen. Pieni osa vastaajista vastasi saavutettavuuden haasteena olevan kirjoitustulkin saaminen (5), viittomakielen tulkin saaminen (5) ja viitotun puheen tulkin saaminen (4). Vastauksissa ei otettu kantaa siihen, mikä tulkkauksen saamisessa koettiin haasteeksi. Kieltä osaavan tulkin saatavuuden lisäksi haaste saattaa kuitenkin olla Kelan tulkkauspalvelun välitysjärjestelmässä, joka ei aina onnistu järjestämään tulkkausta tilauksiinsa (Kuuerojen liitto 2022). Toisaalta lähes puolet vastaajista (8) ei osannut sanoa, onko viittomakielen tulkin tai viitotun puheen tulkin saatavuudessa haastetta. Kaikilla huonokuuloisilla ei olekaan kokemusta tulkkauspalvelusta (Kituilua 2020). Karjalan kielellä kirjoitustulkkausta, viittomakielen tulkkausta tai viitotun puheen tulkkausta ei välttämättä edes ole toteutettu. Ihmiset eivät mahdollisesti myöskään ole tulleet ajatelleeksi tulkkauksen olevan mahdollista.

Ainoastaan muutama vastaaja (3) kokee haasteeksi materiaalien saavutettavuuden. Vastaajista enemmistö (11/17) sen sijaan vastasi, ettei materiaalien saavutettavuudessa ole haastetta. Karjalan opetuksessa ja keskusteluissa käytettyjen materiaalien voi siten uskoa huomioivan saavutettavuuden huonokuuloisten näkökulmasta hyvin. Materiaalien saavutettavuuteen sisältyvät esimerkiksi tekstitykset (Avoin tiede 2021).

Avovastauksissa muiksi saavutettavuuden haasteiksi kerrottiin muun muassa konsonanttien erottaminen. Vieraassa kielessä samantapaiset konsonantit saattavat sekoittaa sekä sanojen alut tai loput jäädä huonokuuloisella kuulematta (Kuuloliitto 2011, 15). Kuulemisen kannalta esimerkiksi lukuisat erilaiset ässät voivat olla haasteena kielen oppimisessa (Kärkkäinen 2016, 178). Huonokuuloiselle toisaalta myös suomen kielen konsonanttien erottaminen voi olla vaikeaa (Kuuloliitto 2011a, 10). Konsonanttien sekoittuminen voi aiheuttaa väärin kuulemista tai puheen jäämistä kuulematta. Vastaajan kokemuksen mukaan puheen kuulematta jääminen puolestaan aiheuttaa keskusteluissa tunnetta ulkopuolisuudesta. Yliartikulointi niin ikään

mainittiin saavutettavuuden haasteeksi. Suun liikkeiden liioittelu saatetaan kokea haasteeksi, sillä se voi vaikeuttaa huulion lukemista (Lavikainen 2010, 55).

Muutamassa avoimessa vastauksessa saavutettavuuden haasteiksi vastattiin tilanteiden tauottomuus ja nopea tempo, joiden kerrottiin aiheuttavan kuormittumista ja jälkeen jäämistä. Myös kuulemisen takia pinnistelyä kerrottiin tapahtuneen opetustilanteissa. Lisäksi eräs vastaaja kertoi kokeneensa toiston pyytämisen noloksi. Ryhmätilanteisiin liittyen niin ikään vastaajat mainitsivat haasteiksi muiden opiskelijoiden puheesta selvän saamisen ja päällekkäin puhumisen. Myös Kärkkäisen (2016, 179) mukaan ne ovat ryhmässä opiskelun haasteita.

“Kuulen opettajan puheen pääsääntöisesti hyvin, mutta toisten opiskelijoiden puheesta en saa selvää, varsinkaan jos en näe huuliota.” (Vastaaja 14)

Kuvio 7: Yleisimmät vastaajien kokemat saavutettavuuden haasteet.

7.4.1 Merkittävimmät haasteet saavutettavuudessa

Saavutettavuuden haasteiden merkittävyyttä selvitettiin tarkemmin pyytämällä vastaajia valitsemaan enintään kolme merkittävintä haastetta aiemmin mainituista vaihtoehdoista. Vastaukset jakaantuivat usean vaihtoehdon kesken (Kuvio 8), mikä viestii huonokuuloisten moninaisuudesta.

Selvästi merkittävimmäksi haasteeksi vastaajat kokevat taustamelun, jonka vastasi kolmen merkittävimmän haasteen joukkoon yli puolet vastaajista (11/17). Taustamelu häiritsee puheen erottamista. Vieraan kielen opiskelussa sen vaikutus voi korostua tutun kontekstin puuttuessa. (Kärkkäinen 2016, 179.) Toiseksi eniten vastauksia keräsivät huono akustiikka (5) ja huulion näkemisen puuttuminen (5). Muita merkittävimmiksi haasteiksi valittuja olivat kuulemisen jännittäminen (4), muiden ihmisten puutteelliset tiedot huonokuuloisuudesta (3), muiden ihmisten asenteet huonokuuloisuutta kohtaan (3), huonokuuloisuuden huomioimattomuus (3) ja iso ryhmäkoko (3). Lisäksi muutamat vastasivat merkittävimmiksi haasteiksi katseyhteyden (2), apuvälineiden (2) ja induktiosilmukan puuttumisen (2) sekä etäyhteyden kuuluvuusongelmat (2). Yhdet vastaukset saivat lisäksi tulkin kielitaidon puutteellisuus (1) ja huono valaistus (1).

Vaihtoehdoista valitsematta jäivät saavutettavuus, kirjoitustulkin saaminen, viittomakielen tulkin saaminen, viitotun puheen saaminen, omat puutteelliset tiedot saavutettavuuden parantamisesta, muiden huonokuuloisten puuttuminen sekä esteettömyystietojen puuttuminen. Siten niiden ei koeta olevan saavutettavuuden merkittävimpiä haasteita. Vaihtoehtona oli lisäksi “ei mikään näistä vaihtoehdoista”, joka ei kuitenkaan saanut yhtään valintaa.

Kuvio 8: Merkittävimmät vastaajien kokemat saavutettavuuden haasteet.

7.5 Saavutettavuuden ratkaisut

Kyselyssä saavutettavuuden ratkaisuista kysyttiin samaan tapaan kuin haasteista. Saavutettavuuden käsitettä kyselyssä selvensi kysymyksen muotoilu, jossa vastaajalta kysyttiin, kokisiko hän mainittujen asioiden helpottavan osallistumista karjalan kielen opetus- tai keskustelutilanteisiin.

Vastaajista (n=17) kaikki vastasivat saavutettavuuden ratkaisuiksi taustamelun minimoimisen (17), hyvän valaistuksen (17), istumapaikan valitsemisen (17), tärkeiden informaatioiden saamisen kirjallisesti (17) sekä tietoisuuden lisäämisen yleisesti huonokuuloisuudesta (17) (Kuvio 9). Hyvä valaistus mahdollistaa ilmeiden ja huulion seuraamisen, mikä puolestaan auttaa puheen ymmärtämisessä. Valaistuksen tulee olla oikein suunnattu ja voimakkuudeltaan riittävä. (Rasa 2012, 3.) Oman istumapaikan valitseminen niin ikään voi helpottaa kuulemista ja huulilta lukemista (Kuuloliitto 2023g). Tärkeiden informaatioiden antamisen kirjallisesti mainitsee myös Kärkkäinen (2016, 172). Materiaalien antamiseen kirjallisesti puolestaan neuvoo sekä Kuuloliitto (2023g) että Esok-verkosto (2023).

Tietoisuuden lisääminen toimii kaikkien vastaajien mielestä ratkaisuna saavutettavuuteen. Tiedon ja ymmärryksen merkityksestä kirjoitettiin myös avovastauksissa. Eräs vastaajista esitti lisäksi toivovansa, ettei vastuu saavutettavuuden edistämisestä jäisi huonokuuloisen vastuulle.

“Tietoisuus on tärkeää ja kertoa muille, että on huonokuuloisia mukana.” (Vastaaja 15)

“Jos puhuja ymmärtää, mitä huonokuuloisuus merkitsee, niin silloin ei ole ongelmaa.” (Vastaaja 16)

Lähes kaikki vastaajat kokevat, että saavutettavuuden ratkaisuna toimii katseyhteys puhujaan (16), puhujan huulion näkeminen (16) ja hyvä akustiikka (15). Hyvä akustiikka vaimentaa melua ja vahvistaa kuunneltavaa ääntä (Kuuloliitto 2023f). Käytännössä akustiikasta voi huolehtia pehmeillä materiaaleilla, tekstiileillä ja akustiikkalevyillä (Kuuloliitto 2017a). Katseyhteyden tärkeyttä vastauksissa perusteltiin huulion ja eleiden näkemisellä. Vastauksissa niin ikään toivottiin keskustelukumppaneilta selkeää puhetta sekä kuuluvaa tai tavallista puheääntä. Huutamista ja kuiskaamista sitä vastoin toivottiin vältettävän. Selkeän puheen merkityksestä kertoi vastaus, jossa sanojen erottelukyvyn todettiin mahdollisesti olevan vaikeaa, elleivät ihmiset puhu selvästi. Keskustelukumppaneilta toivottiin lisäksi kärsivällisyyttä ja yksi kerrallaan puhumista. Muuksi saavutettavuuden ratkaisuksi esitettiin puheenvuoron ottamista viittaamalla.

“Toivon katsekontaktia ja kuuluvaa ääntä.” (Vastaja 2)

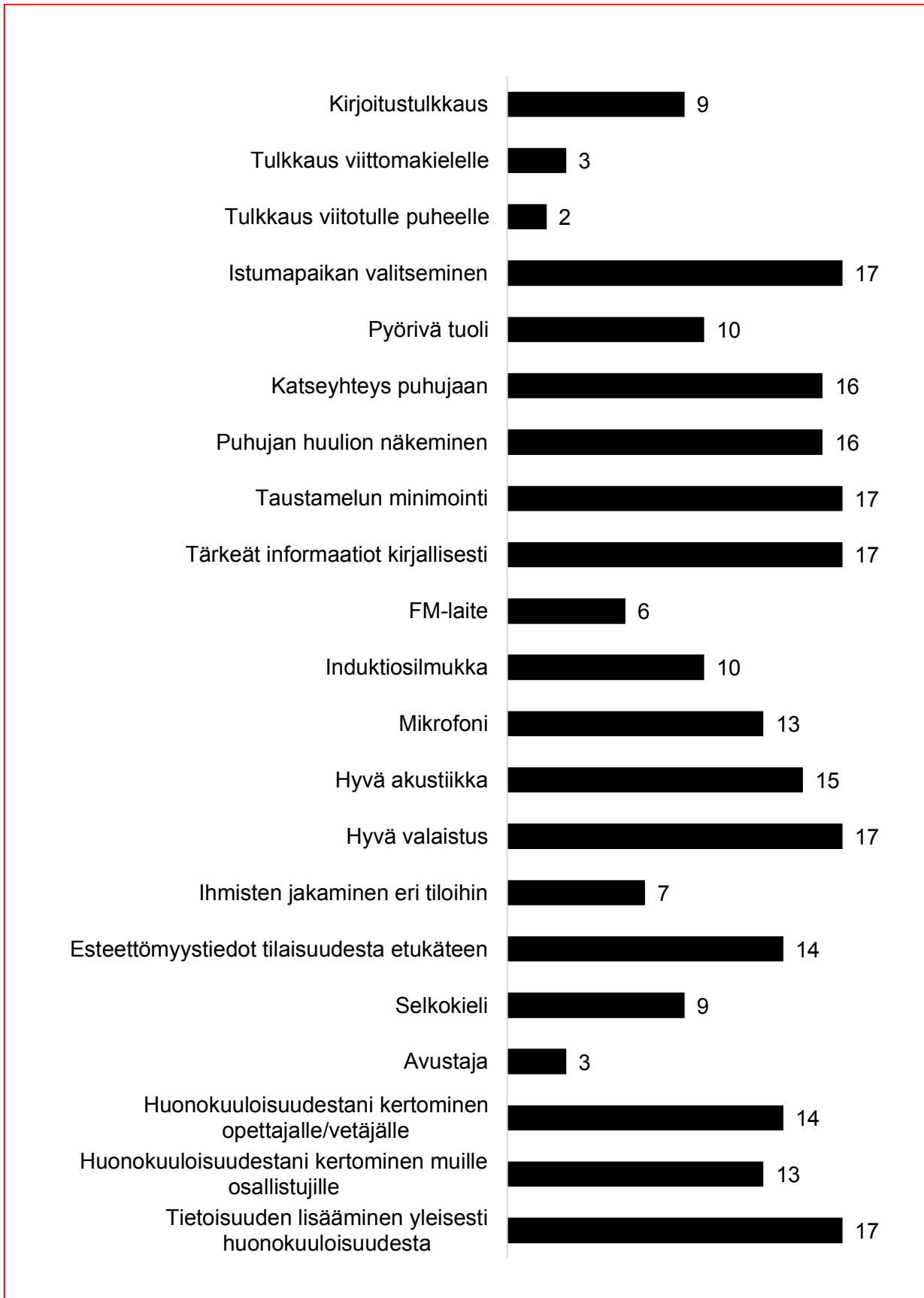
“Selkeä puhe ja katsekontakti helpottavat kuulemista. Kärsivällisyyttä keskustelukumppaneilta vaaditaan, sillä useinkin he joutuvat toistamaan sanottavansa, ennen kuin ymmärrän, mistä on kysymys!” (Vastaja 14)

Yli puolet vastaajista mainitsi saavutettavuuden ratkaisuksi esteettömyystietojen saamisen etukäteen (14), huonokuuloisuudestaan kertomisen tilaisuuden opettajalle tai vetäjälle (14), huonokuuloisuudestaan kertomisen muille osallistujille (13), mikrofonin (13), induktiosilmukan (10) ja pyörivän tuolin (10). Huonokuuloisuudesta kertominen voi auttaa saavutettavuuden huomioimisessa, ja pyörivä tuoli tilassa kääntymisessä siten, että puhujan näkeminen on mahdollista. (Lavikainen 2014, 14–15.) Mikrofonin käyttö puolestaan on välttämätöntä induktiosilmukan hyödyntämiseksi (Helsingin kaupungin kiinteistövirasto 2013, 1). Kaikilla ei kuitenkaan ole käytössään kuulolaitetta, joka mahdollistaisi induktiosilmukan hyödyntämisen (Kuuloliitto 2020b, 16). Mikrofonin käyttö palvelee kuitenkin myös heitä. Mikrofonin ja induktiosilmukan käytön merkitystä avattiin avovastauksissa. Mikrofonia käytettäessä puheen kuulemisen kuvailtiin olevan helppoa, mikäli ympäristössä ei ole häiritsevää puheensorinaa. Mikrofonin puuttuessa sitä vastoin muiden esittämien kysymysten tai kommenttien kerrottiin usein jäävän kuulematta. Mikrofonin ja induktiosilmukan kerrottiin merkittävästi helpottavan kuulemista.

“Jos olisi audiosilmukka [induktiosilmukka] ja kaikilla mikrofonit, niin silloin voisi kuulla kaiken.” (Vastaja 16)

Saavutettavuuden ratkaisuksi vastattiin lisäksi kirjoitustulkkaukset (9), selkokieli (9), ihmisten jakaminen eri tiloihin (7) sekä FM-laite (6). Muutamia vastauksia sai tulkkaukset viittomakielelle (3), avustaja (3) ja tulkkaukset viitotulle puheelle (2). Avoimissa vastauksissa ratkaisuksi esitettiin myös tunnin sisällön läpikäyntiä opetustilanteen aluksi. Sen kerrottiin mahdollistavan sen, että osallistujat saisi itse päättää, mihin osioon käyttäisi eniten energiaansa.

Eniten ei-vastauksia kysymyksessä keräsivät avustaja (9 vastaajaa) sekä tulkkaukset viittomakielelle (8) ja tulkkaukset viitotulle puheelle (8). Näin ollen niiden koetaan toimivan saavutettavuuden ratkaisuina kaikkein vähiten. Eniten “en osaa sanoa” -vastauksia sen sijaan sai ihmisten jakaminen eri tiloihin (9), FM-laite (8), tulkkaukset viitotulle puheelle (7), tulkkaukset viittomakielelle (6) sekä induktiosilmukka (6). Valinnat viestivät siitä, ettei kaikilla välttämättä ole kokemusta tai tietämystä tulkkauksesta ja kuulemista helpottavista apuvälineistä. Avovastausten perusteella osa kuitenkin kokee apuvälineet hyvinkin merkityksellisiksi.

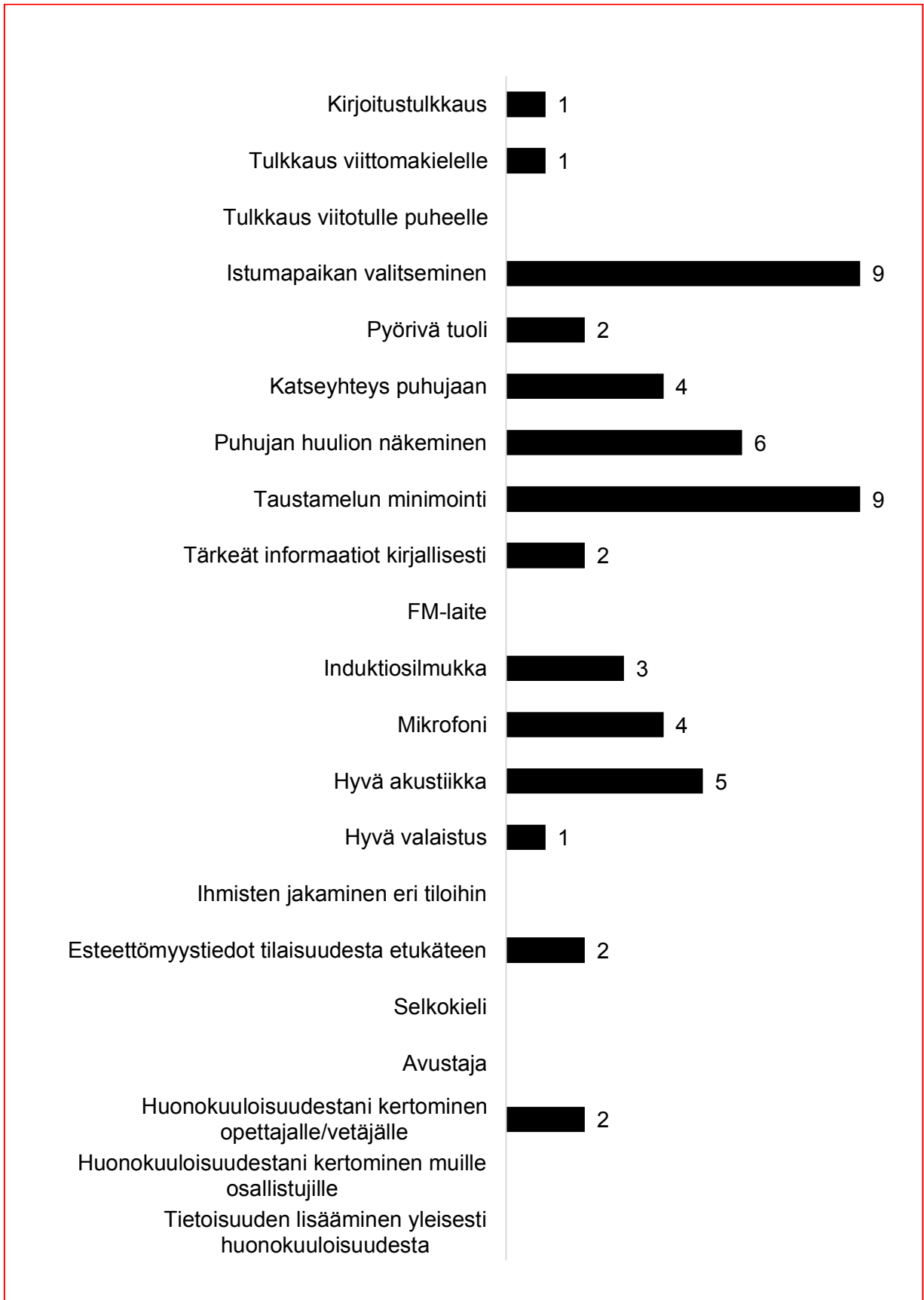
Kuvio 9: Yleisimmät saavutettavuuden ratkaisut.

7.5.1 Merkittävimmät ratkaisut saavutettavuuteen

Saavutettavuutta edistävien ratkaisuiden merkittävyyttä selvitettiin kysymyksellä, jossa vastaajat saivat valita enintään kolme merkittävintä saavutettavuuden ratkaisua kyselyssä aiemmin mainituista vastausehdotuksista. Vastauksissa tapahtui hajontaa (Kuvio 10), mikä viestii jälleen huonokuuloisten moninaisuudesta sekä yksilöllisistä tarpeista ja toiveista. Vastausten perusteella vastaajat kokevat merkittävimmiksi ratkaisuiksi taustamelun minimoimisen (9 vastaajaa) ja istumapaikan valitsemisen (9). Myös avovastauksissa esitettiin toiveita kuuluvuuden kannalta parhaan paikan valitsemiseksi. Muutamat kertoivat istuvansa mielellään ryhmän keskellä kuuluvuuden varmistamiseksi.

Osa vastaajista vastasi merkittävimpien ratkaisuiden joukkoon huulion näkemisen (6), hyvän akustiikan (5), mikrofonin (4), katseyhteyden puhujaan (4) ja induktiosilmukan (3). Merkittävimmiksi saavutettavuuden ratkaisuiksi vastattiin myös pyörivä tuoli (2), tärkeiden informaatioiden saaminen kirjallisesti (2), esteettömyystietojen saaminen etukäteen (2) sekä huonokuuloisuudesta kertominen opettajalle tai tilaisuuden vetäjälle (2). Yksittäiset vastaukset saivat lisäksi kirjoitustulkkaus (1), tulkkaus viittomakielelle (1) ja hyvä valaistus (1).

Merkittävimpien ratkaisuiden vaihtoehtoista ilman valintoja jäivät tulkkaus viitotulle puheelle, FM-laite, ihmisten jakaminen eri tiloihin, selkokieli, avustaja, huonokuuloisuudesta kertominen muille osallistujille ja yleisesti tietoisuuden lisääminen huonokuuloisuudesta. Näin ollen niitä ei koeta merkittävimmiksi saavutettavuuden ratkaisuiksi. Muita vastauksia merkittävimmiksi saavutettavuuden ratkaisuiksi ei ilmoitettu.

Kuvio 10: Merkittävimmät saavutettavuuden ratkaisut.

7.6 Karjalan kielen kirjoitustulkkauk

Kyselyn vastaajista noin puolet (9/17) ajattelee kirjoitustulkkauksen toimivan saavutettavuutta edistävänä ratkaisuna. Lisäksi yksi vastaajista valitsi sen kolmen merkittävimmän ratkaisun joukkoon. Kirjoitustulkkauk on kielensisäistä tulkkauksta, jossa puhe tulkataan eli kirjoitetaan tekstiksi samalla kielellä kuin se on puhuttu (Laurén 2006, 199–203). Toisin kuin viittomakielentulkkauk, on kirjoitustulkkauk usein yksisuuntaista, sillä yleensä sitä käyttävät asiakkaat puhuvat itse. Kirjoitustulkkauk vaatii tulkilta ammattitaitoa ja nopeaa kirjoitustahtia. (Rainò & Laurén 2016, 104–108.) Vieraan kielen kirjoitustulkkauk puolestaan vaatii lisäksi hyvää vieraan kielen taitoa (Manunen 2018, 9–10).

Kirjoitustulkkauksta voidaan pitää kielten opiskelussa viittomakielen tulkkauksta toimivampana, koska kirjoitustulkkauksen avulla tulkinkäyttäjät saa muiden opiskelijoiden tavoin syötöksen opeteltavalla kielellä. Viittomakielen tulkkauksta käytettäessä sen sijaan opeteltavan kielen syötös jäisi vähäiseksi. (Hanni 2007, 93, 104.) Lisäksi siinä huomio saattaisi kohdistua tulkinkäyttäjän osaamisen sijaan esimerkiksi tulkin ääntämiseen (Manunen 2018, 9–10).

Verkkokyselyn avovastauksissa nousi esiin vastaajien toiveita ja pohdintaa tulkkauksen järjestämisestä karjalan kielen opetus- tai keskustelutilanteissa. Kirjoitustulkkauksta toivottiin järjestettävän yleisötulkkauksena, jolloin se hyödyttäisi useampia huonokuuloisia. Yleisötulkkauksella tarkoitetaan tulkkauksta, joka esitetään samanaikaisesti usealle asiakkaalle esimerkiksi heijastamalla kirjoitettava teksti valkokankaalle (Kuuloliitto 2023e). Tilaisuuden järjestäjän järjestämänä yleisötulkkauk hyödyttäisi myös huonokuuloisia, joilla ei ole tietämystä kirjoitustulkkauksta tai Kelalta saatua myönteistä päätöstä tulkkaukspalveluun. Lisäksi eräässä avovastauksessa pohdittiin viittomakielen tulkkien karjalan kielen taitoa ja sitä, kuinka karjalan kieltä voisi viittoa.

Kyselyn vastauksissa esiin nousseen pohdinnan myötä osana opinnäytetyötä selvitettiin karjalan kieltä osaavien kirjoitustulkkien saatavuutta. Tarkoituksena oli saada selville, onko Suomessa karjalaa osaavia kirjoitustulkkkeja. Tavoitteena oli tarjota tilaajalle konkreettisia keinoja saavutettavuuden edistämiseen. Maininta kirjoitustulkkauksen järjestämisestä ei olisi ollut hyödyllinen ilman tietoa siitä, onko kirjoitustulkeilla karjalan kielen taitoa. Hyödyllistä oli tiedon lisäksi saada selville myös mahdollisesti karjalaa osaavien kirjoitustulkkien yhteystiedot, jotta tulkkaukspalvelua olisi tarvittaessa mahdollista hyödyntää.

Kirjoitustulkkauksen mahdollisesti soveltuessa paremmin kielten opiskeluun (Hanni 2007, 93), ei viittomakielten tulkkiin karjalan kielen taitoa selvitetty.

Karjalan kieltä osaavien kirjoitustulkkiin saatavuutta selvitettiin lyhyellä Webropol-ohjelmalla toteutetulla verkkokyselyllä (Liite 5). Kyselyllä pyrittiin tavoittamaan kaikki Suomen kirjoitustulkit. Tieto kyselystä jaettiin Suomen kirjoitustulkit ry:n sähköpostilistalla, Facebookin Kirjoitustulkkkaus-ryhmässä, sekä sähköpostitse Kelan palveluntuottajien rekisterissä mainituille kirjoitustulkkaukselta tarjoaville yrityksille. Suomen virallisen tilaston mukaan vuonna 2019 Kelan kautta tulkkauspalveluissa työskenteli noin 100 kirjoitustulkkiä (Rainò & Vik 2020, 32). Suomen kirjoitustulkit ry:llä puolestaan on jäseniä noin 60. Kaikki kirjoitustulkeiksi koulutautuneet eivät kuitenkaan tällä hetkellä työskentele kirjoitustulkkina. (Bernhardt 2023.)

Lähtökohtaisesti kyselyssä oli yksi kysymys: ”Osaisitko käyttää karjalan kieltä työkielenäsi kirjoitustulkkausessa?”. Karjalan kieli oli kyselyssä määritelty suomen kielen sukukieleksi. Tarkennuksena oli mainittu karjalan kielen olevan eri asia kuin suomen kielen itäiset murteet. Kyselyyn vastasi 36 kirjoitustulkkiä, joista suurin osa (32/36) vastasi kysymykseen kieltävästi. Muutama (2 vastaajaa) sen sijaan vastasi osaavansa karjalaa ”jonkin verran” ja muutama (2) ei osannut sanoa. Yksikään vastaajista ei vastannut ”kyllä”. Kyselyssä vastaukset ”kyllä” ja ”jonkin verran” oli määritelty myönteisiksi vastauksiksi, joiden perusteella vastaajalle aukeni lisäkysymyksiä. Lisäkysymyksissä vastaajalta kysyttiin, mistä karjalan kielen murteesta hänellä on osaamista. Vastaaja sai lisäksi halutessaan kirjoittaa taidostaan lisätietoa sekä jättää yhteystietonsa opinnäytetyön tilaajan käyttöön mahdollista tulkin tarvetta varten. Henkilötietojen käsittelyä varten kyselyyn liitettiin seloste henkilötietojen käsittelytoimista (Liite 6).

Kahdesta ”jonkin verran” karjalaa osaavasta kirjoitustulkista toinen jätti kyselyyn yhteystietonsa ja määritteli osaavansa vienankarjalaa alkeistasolla. Hän tarkensi taitotasoaan kertomalla, ettei osaisi tulkata esimerkiksi luentoa karjalaksi. Yhteystietonsa jättämällä hän ilmaisi mahdollisesti olevansa käytettävissä tulkkauskiin. Toinen ”jonkin verran” karjalaa osaava kirjoitustulkki ei jättänyt yhteystietojaan. Hän kertoi osaavansa yksittäisiä sanoja eteläkarjalaa ja olevansa kiinnostunut oppimaan lisää.

8 YHTEENVETO

Opinnäytetyön tavoitteena oli vastata seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Kuinka hyvin huonokuuloiset pääsevät osaksi karjalan kieliyhteisöä?
2. Millaisia esteitä tai haasteita huonokuuloiset kokevat karjalan kielen opettelussa ja käyttämisessä?
3. Millaisia ratkaisuja kieliympäristöjen saavutettavuuden edistämiseksi on?

Kyselytutkimuksella saatu aineisto osoittaa, että enemmistö kyselyyn vastanneista huonokuuloisista kokee olevansa tervetulleita oppimaan ja käyttämään karjalan kieltä. He pääosin ovat päässeet osaksi karjalan kieliyhteisöä. Näin ollen huonokuuloiset näyttävät pääsevän halutessaan hyvin osaksi yhteisöä ja tilanteita, joissa karjalaa käytetään. Heillä osallistumiseen kuitenkin liittyy saavutettavuuden osalta haasteita. Aineiston mukaan suurimpia haasteita ovat ympäristöön liittyvät tekijät ja kommunikation esteellisyys, joiden lisäksi haasteita aiheuttaa tietämättömyys huonokuuloisuudesta ja saavutettavuudesta. Verkkokyselyn vastausten perusteella huonokuuloiset toivovatkin muiden tietävän enemmän huonokuuloisuudesta ja ymmärtävän sitä paremmin.

Kyselytutkimuksella hankitun aineiston perusteella ympäristön ja vuorovaikutuksen esteellisyyteen on useita toimivia ratkaisuja. Niihin lukeutuvat muun muassa akustiikasta huolehtiminen ja katsekontakti sekä apuvälineiden ja tulkkauspalvelun käyttö. Huonokuuloiset ovat kuitenkin moninainen joukko yksilöitä, joiden tarpeet ja tottumukset eroavat toisistaan. Näin ollen kaikki ratkaisut eivät palvele kaikkia.

Yksi saavutettavuutta edistävä keino on kirjoitustulkkaus (Rantala & Kilpeläinen 2021). Karjalan kieltä sisältävissä tilaisuuksissa sitä on kuitenkin mahdoton hyödyntää ilman kirjoitustulkin karjalan kielen taitoa. Opinnäytetyön osana tehdyn lisäselvityksen perusteella karjalan kielen taitoisia kirjoitustulkkeja ei juuri ole. Ainoastaan yksi vienankarjalaa alkeistasolla osaava kirjoitustulkki ilmaisi olevansa tarvittaessa käytettävissä tulkkauksiin. Huonokuuloisille tehdyn verkkokyselyn perusteella karjalaa osaavalle kirjoitustulkille voisi olla tarvetta.

9 POHDINTA

9.1 Tutkimuksen luotettavuus ja yleistettävyys

Kyselylomaketta ei ollut mahdollista jakaa kaikille perusjoukkoon kuuluville eli karjalan kielen oppimisesta tai käyttämisestä kiinnostuneille huonokuuloisille. Perusjoukon määrittäminen perustui henkilöiden omiin kokemuksiin ja kiinnostuksenkohteisiin, joten siihen kuuluvia henkilöitä ei ollut mahdollista tavoittaa kokonaisuudessaan tai esimerkiksi arpomalla. Vastaajat edustivat itse valikoituvaa näytettä. He olivat valikoituneet vastaajiksi lomakkeen tavoittavuuden ja aiheen kiinnostavuuden mukaan, eivätkä siten edusta perusjoukkoa tasapuolisesti. Kyselyn perusjoukkoon kuuluvien lukumäärästä ei ole tietoa, joten kyselyyn vastaajien määrää suhteessa perusjoukon määrään ei ole mahdollista arvioida. Kyselyn tavoittavuudesta kertoo kuitenkin se, että kyselylinkkiä avattiin kyselyn aukioloaikana yhteensä 185 kertaa.

Itse valikoituvan näytteen perusteella aineistosta ei voi tehdä yleistäviä johtopäätöksiä (Vehkalahti 2014, 47). Vastaukset kuitenkin antavat tietoa siitä, millaisia kokemuksia karjalan kielestä kiinnostuneilla huonokuuloisilla on. Vastaukset ovat suuntaa antavia myös muiden kielten opiskelua tai muita vuorovaikutustilanteita ajatellen.

Vastaajien tavoittavuuteen ja valikoitumiseen vaikutti kyselylomakkeen sähköinen muoto ja ympäristöt, joissa sitä jaettiin. Verkkokyselyn vastaajiksi valikoituivat henkilöt, joilla oli pääsy internetiin ja joille vastaaminen verkossa oli luontevaa. Myös aiheen kiinnostavuus on todennäköisesti vaikuttanut vastaajien motivaatioon vastata kyselyyn. (Vehkalahti 2014, 48.) Kyselylomake oli toteutettu suomen kielellä, joka ei välttämättä ole ollut kaikille saavutettava. Kielivalinta on saattanut rajata joitakin kyselystä kiinnostuneita sen ulkopuolelle. Myös mahdollinen kokemus pitkästä kyselystä on saattanut karsia vastaajia tai vaikuttaa vastaamisen keskeyttämiseen. Kyselyn vastaamisen oli keskeyttänyt 13 vastaajaa. Ei ole kuitenkaan tiedossa, ovatko he lopulta palanneet vastaamaan siihen.

Kyselytutkimuksessa ei ole mahdollista tietää, kuinka huolellisesti tai rehellisesti vastaajat ovat vastanneet kyselyyn (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007, 190). Ei ole varmuutta myöskään siitä, onko jokainen vastaaja todellisuudessa ollut kohderyhmää tai että jokaisen vastauksen takana olisi eri henkilö. On lisäksi mahdollista, että vastaajat ovat ymmärtäneet kyselyn kysymykset eri tavalla kuin niiden laatija on ajatellut (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007, 227; Vehkalahti

2014, 90). Tulokset ovat voineet vääristyä, jos kysymysten tulkinnat ovat poikenneet toisistaan (Vilkkä 2005, 161). Huonokuuloisille tehdystä verkkokyselystä jäi puuttumaan karjalan kielen määrittelemisen, mikä on voinut aiheuttaa toisistaan poikkeavia tulkintoja.

Kyselylomakkeeseen vastaajat saivat halutessaan vastata nimettömästi ja kertomatta tarkemmin identiteeteistään, minkä vuoksi ei ole tiedossa, kuinka moninainen vastaajajoukko oli. Heidän moninaisuudestaan kuitenkin viestii vastauksien kirjo, jonka perusteella vastaajien voi uskoa hyvin edustavan moninaista huonokuuloisten joukkoa. Vastauksissa ei kuitenkaan tullut esiin nuorten, lasten tai nuorten aikuisten näkökulmat, sillä kaikki kyselyn vastaajat olivat yli 30-vuotiaita. Vastaajien ikäjakauman voi kuitenkin osittain uskoa kuvaavan karjalan kielestä kiinnostuneiden henkilöiden ikäjakaumaa. ELDIAN karjalan kielen tilannetta selvittäneessä tutkimuksessa alle 30-vuotiaiden vastaajien osuus oli alle prosentti, vaikkakin tutkimuksessa iäkkäät olivat yliedustettuina vastaajien hankintatavan vuoksi (Sarhimaa 2017, 130–133). Huonokuuloisuuden yleisyyden kasvaessa lineaarisesti iän myötä (Tuormaa & Lavikainen 2018, 8), on myös siltä osin nuorten vastaajien puuttuminen osittain selitettävissä.

9.2 Opinnäytetyön tärkeys ja onnistuminen

Aiheen valinta oli onnistunut ja kyselytutkimuksella saatiin toivotut määrät vastauksia. Avovastauksilla saatiin vastauksia myös sellaisiin tärkeisiin näkökulmiin, jotka eivät muilla kysymyksillä olisi tulleet esille. Vastauksissa tuli onnistuneesti esiin vastaajien omat kokemukset ja ajatukset. Aiheen kiinnostavuus ja tärkeys ilmenivät kyselyn vastaanottamisesta. Erityisesti karjalan kieliyhteisöön kuuluvat jakoivat kyselyä omatoimisesti sosiaalisessa mediassa ja kertoivat siitä tuttemilleen ihmisille. Myös eräässä kyselyn vastauksessa aihetta kuvailtiin tärkeäksi.

Kyselylomakkeen toteutus ja levitys olivat onnistuneita, mutta lomakkeen huolellisesta valmistelusta huolimatta siihen jäi muutama korjattava asia. Kysely olisi esimerkiksi kaivannut karjalan kielen määrittelyn sekä osallistumisen haasteiden lähestymisen huolellisemmin saavutettavuuden näkökulmasta vammaisuuden sosiaalisen mallin mukaisesti.

Tehty kyselytutkimus onnistui selvittämään huonokuuloisten kokemat saavutettavuuden haasteet ja ratkaisut. Myös huonokuuloisten pääsemisestä karjalan kieliyhteisöön saatiin suuntaa antava käsitys. Sitä kuitenkin olisi voinut selvittää tarkemminkin. Vastaajien osalta ei ole tiedossa, kuinka kauan he ovat olleet osa kieliyhteisöä. Ei myöskään ole tietoa siitä, ovatko vastaajat aina olleet huonokuuloisia vai onko huonokuuloisuus esimerkiksi ilmennyt iän myötä.

Siten tulosten perusteella ei välttämättä selviä, kuinka hyvin nimenomaan huonokuuloisena on mahdollista päästä osaksi karjalan kieliyhteisöä.

9.3 Opinnäytetyöstä saatava hyöty

Karjalan kielen elvytyshanke hyötyy opinnäytetyöstä, sillä se sai opinnäytetyön avulla tietoa huonokuuloisten kokemuksista sekä työn tulosten ja muistilistan muodossa konkreettisia keinoja saavutettavuuden edistämiseen. Hankkeen edustajan mukaan hankkeen lisäksi myös Itä-Suomen yliopiston karjalan kielen ja kulttuurin oppiaineen opetus voi hyödyntää opetuksessaan opinnäytetyön tuloksia (Riionheimo 2023).

Tuloksista ja tehdystä muistilistasta voi hyötyä niin ikään opistotason karjalanopettajat, sillä Itä-Suomen yliopiston karjalan kielen elvytyshankkeella on hyvät yhteydet karjalan opisto-opettajiin ja mahdollisuus saattaa opinnäytetyön tulokset heidän tietoonsa. Elvytyshankkeella on blogissaan lisäksi Opastajan čuppu, opettajille tarkoitettu materiaalipankki, jonka kautta tiedon jakaminen on mahdollista. (Tynnyrinen 2023.)

Etenkin saavutettavuuden huomioimisen muistilista on hyödynnettävissä myös muiden kielten opetukseen sekä muihin keskustelu- ja vuorovaikutustilanteisiin. Näin ollen opinnäytetyö hyödyttää karjalan kieliyhteisön lisäksi laajempaakin joukkoa. Tulkkausala niin ikään hyötyy opinnäytetyöstä, sillä opinnäytetyö tuo esille karjalan kieltä osaavien kirjoitustulkkienvähyyden. Erityisesti opinnäytetyöstä kuitenkin hyötyvät huonokuuloiset, jotka tiedon lisäämisen ja saavutettavuuden edistämisen myötä voivat päästä yhdenvertaisesti osallistumaan opetukseen ja keskusteluihin.

9.4 Jatkokehityskohteet

Opinnäytetyöllä saadun informaation avulla karjalan kielen elvytyshankkeen on mahdollista edistää toimintansa saavutettavuutta. Elvytyshanke voi ottaa käyttöönsä saavutettavuutta edistäviä keinoja niiltä osin, jotka eivät jo sillä ole käytössä. Saavutettavuutta edistävien toimintatapojen käyttöönoton lisäksi hanke voi viestinnässään ilmoittaa saavutettavuuden huomioimisesta. Myös muut Itä-Suomen yliopiston toimijat voivat hyödyntää opinnäytetyön tuloksia huomioidakseen koulutuksen saavutettavuuden huonokuuloisten osalta. Tarvittaessa esimerkiksi opettajien on mahdollista hankkia lisäkoulutusta aiheesta tai perehtyä saavutettavuuteen huonokuuloisten lisäksi myös muiden ihmisryhmien osalta.

Karjalan kielen taitoisten kirjoitustulkkien puuttumisen vuoksi tulevaisuudessa kirjoitustulkeiksi voisivat kouluttautua esimerkiksi karjalaa yliopistossa opiskelleet tai sitä äidinkielenään puhuvat. Kirjoitustulkiksi on mahdollista kouluttautua Humanistisessa ammattikorkeakoulussa 30 opintopisteen osaamiskokonaisuudella (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2023). Toisaalta myös jo valmistuneiden kirjoitustulkkien on mahdollista opetella karjalaa, jotta karjalan kirjoitustulkaaminen olisi mahdollista. Tulevaisuudessa muissa tutkimuksissa tai opinnäytetyöissä voisi olla tarpeen mahdollisesti selvittää muidenkin kielten osalta sitä osaavien kirjoitustulkkien saatavuutta. Myös huonokuuloisten pääsemistä osaksi toimintaa voisi tarkastella erilaisissa yhteisöissä ja ympäristöissä.

Opinnäytetyön tarkasteltua saavutettavuutta kuitenkin ainoastaan huonokuuloisten näkökulmasta, on saavutettavuuden tarkastelu tarpeen myös muiden ihmisryhmien osalta erityisesti ympäristöissä, joissa siihen ei vielä ole kiinnitetty huomiota. Saavutettavuuden huomioimiseen on koontunut oppaita ja julkaisuja muun muassa Kulttuurilla kaikille -palvelu (2023), Kuuloliitto (2023h) ja Kuurojen liitto (2023), mutta työstettävää riittää erityisesti saavutettavuuden huomioimisen saattamiseksi osaksi yhteiskunnan eri toimijoiden arkea.

LÄHTEET

- Asikainen, Matti 2015. Karjalankieliset uutiset alkavat Ylellä – Yle Uudizet karjalakse, jälkimäi! Uutinen. Yle 27.2.2015. Viitattu 07.05.2023. <https://yle.fi/a/3-7826480>
- Avoin tiede 2021. Luonnos: Opas avointen oppimateriaalien saavutettavuudesta. Viitattu 07.05.2023. <https://avointiede.fi/sites/default/files/2021-03/Opas-avointen-oppimateriaalien-saavutettavuudesta.pdf>
- Bernhardt, Iida 2023. VS: Kysely kirjoitustulkeille. Email marika.kauppinen@humak.fi 18.04.2023.
- Duggin, Alistair 2016. What we mean when we talk about accessibility. Blogi-kirjoitus. GOV.UK. Viitattu 07.05.2023. <https://accessibility.blog.gov.uk/2016/05/16/what-we-mean-when-we-talk-about-accessibility-2/>
- Domagała-Zyśk, Ewa 2016. Vocabulary Teaching Strategies in English as a Foreign Language Classes for Deaf and Hard-of-Hearing Students. Teoksessa Ewa Domagała-Zyśk & Edit H. Kontra (toim.) English as a Foreign Language for Deaf and Hard-of-Hearing Persons : Challenges and Strategies. E-kirja. Cambridge Scholars Publishing, 138.
- Esok-verkosto 2023. Kuuron ja huonokuuloisen opiskelijan huomioon ottaminen korkeakouluopiskelussa. Esteetöntä opiskelua. Viitattu 07.05.2023. <https://esok.fi/hankkeet/esok-hanke/julkaisut/oppaat/kuulo>
- Fast, Mia & Kalela, Esa 2006. Viitottu puhe suomalaisessa kuulovammaisuutta ja erityispedagogiikkaa koskevassa kirjallisuudessa. Kuulonhuoltoliitto ry. Viitattu 07.05.2023. https://www.kuololiitto.fi/wp-content/uploads/2017/03/viitottu_puhe_kirjallisuudessa.pdf
- Finlandssvenska teckenspråkiga rf. Suomenruotsalaisen viittomakielen elvytys, osa 4. Video. Viittomakielinen kirjasto. Viitattu 07.05.2023. <https://viittomakielinenkirjasto.fi/video/suomenruotsalaisen-viittomakielen-elvytys-osa-4/>
- Grünthal, Riho & Koivisto, Vesa 2019. Teoksessa Eeva-Kaisa Linna & Anneli Sarhimaa (toim.) Meijän hierus. Esseitä karjalan kielestä. Helsinki: Karjalan Sivistysseura, 10–11, 13.
- Gruzdeva, Ekaterina & Janhunen, Juha 2020. Antropologinen lingvistiikka, 743. Viitattu 07.05.2023. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/323309/kielentutkimuksen_menetelmia_i_iv_744.pdf?sequence=1
- Hanni, Leena 2007. Kuurojen kokemuksia englannin kielen oppimisesta ja opiskelusta – koulukokemuksista tulevaisuuden visioihin. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto, 104. Viitattu 07.05.2023. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/10168/URN_NBN_fi_jyu-2007602.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Harjunmaa, Tuulia & Konttinen, Oona 2022. Studiossa SI-nuoret. Video. Viittomakielinen kirjasto. Viitattu 07.05.2023. <https://viittomakielinenkirjasto.fi/video/studiossa-si-nuoret/#info>
- Harjunmaa, Tuulia & Konttinen, Oona & Peltola, Jesse 2022. Studiossa SI-nuoret. Video. Viittomakielinen kirjasto. Viitattu 07.05.2023. <https://viittomakielinenkirjasto.fi/video/studiossa-si-nuoret/#info>
- Harjunmaa, Tuulia & Ruikka, Pyy 2022. Studiossa SI-nuoret. Video. Viittomakielinen kirjasto. Viitattu 07.05.2023. <https://viittomakielinenkirjasto.fi/video/studiossa-si-nuoret/#info>
- Helsingin kaupungin kiinteistövirasto 2013. Helsingin kaupungin induktiosilmukkaohje, 1. <https://www.hel.fi/static/hki4all/ohjeet/induktiosilmukkaohje.pdf>
- Hietala, Juha & Lavikainen, Anniina 2010. Huonokuuloisena työelämässä – Työympäristön toimivuus ja yhdenvertainen osallistuminen. Helsinki: Kuuloliitto ry, 13, 54.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi, 190, 196, 227.
- Hirvonen, Maija & Kinnunen, Tuija & Tiittula, Liisa 2019. Viestinnän saavutettavuuden lähtökohtia. Teoksessa Maija Hirvonen & Tuija Kinnunen (toim.) Saavutettava viestintä. Helsinki: Gaudeamus, 19, 27.
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2022. Humakin opinnäytetyöopas, AMK-perustutkinto. Viitattu 07.05.2023. <https://humak.libguides.com/c.php?g=684696&p=4899442>
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2023. Kirjoitustulkkaukset 30 op -osaamiskokonaisuus. Viitattu 07.05.2023. <https://kauppa.humak.fi/tuote/kirjoitustulkkaukset-osaamiskokonaisuus/>
- Institutet för språk och folkminnen 2023. Mitä on kielen revitalisaatio? Viitattu 07.05.2023. <https://www.isof.se/sidor-pa-nationella-minoritetsprak/suomi/suomen-kielikeskus/mita-on-kielen-revitalisaatio>
- Invalidiliitto 2023. Saavutettavuus. Viitattu 07.05.2023. <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/saavutettavuus>
- Itä-Suomen yliopisto 2020. Karjalan kielen elvytys Itä-Suomen yliopistolle. Artikkelin 16.12.2020. Viitattu 07.05.2023. <https://www.uef.fi/fi/artikkeli/karjalan-kielen-elvytys-ita-suomen-yliopistolle>
- Itä-Suomen yliopisto 2021. Hanke käynnistyy. Itä-Suomen yliopisto. Blogikirjoitus 11.2.2021. Viitattu 07.05.2023. <https://blogs.uef.fi/karjalanelvytys/2021/02/11/hanke-kaynnistyy/>
- Itä-Suomen yliopisto 2023.
- Jeskanen, Matti 2014. Karjalan kieli ja karjalankieliset Suomessa. Helsinki: Karjalan kielen seura, 70.
- Kaartinen, Sini & Linnapuomi, Aura 2015. Tapahtumia kaikille! Opas saavutettavan kulttuurifestivaalin järjestämiseen. 2. painos. Helsinki: Kulttuuria kaikille –palvelu, 8. Viitattu 07.05.2023. http://www.cultureforall.fi/doc/tietopaketti_ja_opaat/Tapahtumia_kaikille_opas.pdf

- Kainun Institutti – Kvensk institutt 2023. Revitalisaatio. Viitattu 07.05.2023.
<https://www.kvenskinstitutt.no/sprak/om-minoritetsprak/revitalisering/revitalisaatio/>
- Kalela, Esa 2005. Huonokuuloiset sosiolingvistisesti tarkasteltuna. Viittomakielen aineopintojen proseminaarityö. Jyväskylän yliopisto, 6.
- Kalela, Esa 2006. Keitä huonokuuloiset oikein ovat? – Lähtökohtia huonokuuloisten sosiaalisten identiteettien tutkimukselle. Pro gradu –tutkielma. Helsinki: Kuulonhuoltoliitto ry, 24, 50–51.
- Kalela, Esa & Koivisto, Heidi & Köyste, Anneli & Virtanen, Sami 2003. Huonokuuloinen korkeakouluopiskelija – käytänteitä ja kokemuksia. Kuulonhuoltoliitto ry, 9, 19, 60.
- Kansalaisopistot.fi 2023. Usein kysytyt kysymykset. Viitattu 07.05.2023.
<https://kansalaisopistot.fi/usein-kysytyt-kysymykset/>
- Karjalan kielen elvyttäminen 2021. Karjalan kielen da karjalazen kul’tuuran kursat Suomen eri čuril. Blogikirjoitus. Itä-Suomen yliopiston karjalan kielen elvytyshanke. Viitattu 07.05.2023. <https://blogs.uef.fi/karjalanelvytyys/2021/08/31/karjalan-kielen-da-karjalazen-kulttuurin-kursat-suomen-eri-curil/>
- Karjalan kielen elvyttäminen 2022. Aika kuluu, matka joutuu – karjalan elvytyshankkeen kaksivuotiskatsaus. Blogi-kirjoitus. Itä-Suomen yliopiston karjalan kielen elvytyshanke. Viitattu 07.05.2023. <https://blogs.uef.fi/karjalanelvytyys/2022/12/15/aika-kuluu-matka-joutuu-karjalan-elvytyshankkeen-kaksivuotiskatsaus/>
- Karjalan kielen elvyttäminen 2023. Blogi. UEF-blogit. Itä-Suomen yliopiston karjalan kielen elvytyshanke. <https://blogs.uef.fi/karjalanelvytyys/>
- Karjalan liitto 2022. Karjalan kielen verkkokurssit ovat suosittuja. Uutinen. Karjalan liitto 29.03.2022. Viitattu 07.05.2023.
<https://www.karjalanliitto.fi/viestinta/ajankohtaista/karjalan-kielen-verkkokurssit-ovat-suosittuja.html>
- Kesti, Toni 2016. Huonokuuloisena KIN selviää! Teoksessa Marjatta Takala & Helena Sume (toim.) Kieli, kuulo ja oppiminen. Kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. Finn Lectura, 235.
- Kilpelä, Niina 2019. Esteetön rakennus ja ympäristö. 3. uudistettu painos. Helsinki: Rakennustieto Oy, 97. Viitattu 07.05.2023.
https://ym.fi/documents/1410903/38439968/Esteeton-rakennus-ja-ymparisto-EA70FE2A_FF14_4FC8_96B6_AE6B32F89BB7-144306.pdf/0efe51ad-dac4-39e8-d6d4-185050aa0c9f/Esteeton-rakennus-ja-ymparisto-EA70FE2A_FF14_4FC8_96B6_AE6B32F89BB7-144306.pdf?t=1603260119065
- Kituilua (nimimerkki) 2020. Huonokuuloinen asiakas terveydenhuollossa - Apuvälineenä kirjoitustulkkaus. Artikkelit. Korvake.fi. Viitattu 07.05.2023.
<https://www.korvake.fi/huonokuuloinen-asiakas-terveydenhuollossa-apuvälineena-kirjoitustulkkaus/>
- Kivinen, Lasse 2023. Keskellä Käpylää seisoo erikoinen talo, jossa elää menetetyn Suomen muisto. Uutinen. Helsingin Sanomat 07.02.2023. Viitattu 07.05.2023.
<https://www.hs.fi/kaupunki/helsinki/art-2000009351660.html>

- KLVL 2023. Tietoa lapsen kuulovammasta. Kuulovammaisten Lasten Vanhempien Liitto ry. Viitattu 07.05.2023. <https://www.klvi.fi/tietoa-lapsen-kuulovammasta/>
- Kóbor-Laitinen, Zita 2021. Huonokuuloisten katsojien näkemyksiä eduskunnan kyselytuntien automaattisesta ohjelmatekstityksestä. Humanistinen ammattikorkeakoulu & Helsingin yliopisto. Viitattu 07.05.2023 <https://www.sktl.fi/@Bin/2654275/MikaEL14+-+Kobor-Laitinen.pdf>
- Kondie, Tuomo & Linna, Eeva-Kaisa & Sarhima, Anneli 2022. Karjalan kieli. Karjalan sivistysseura & Itä-Suomen yliopiston karjalan kielen elvytysprojekti, 2, 7, 19. Viitattu 07.05.2023. <https://www.karjalansivistysseura.fi/wp-content/uploads/2023/01/Karjalan-kielen-esite.pdf>
- Kotimaisten kielten keskus 2023. Karjala. Viitattu 07.05.2023. <https://www.kotus.fi/kielitieto/kielet/karjala>
- Kulttuuria kaikille -palvelu 2023. Tietopakettit ja oppaat. Viitattu 07.05.2023. https://www.kulttuuriakaikille.fi/saavutettavuus_tietopakettit_ja_oppaat
- Kuuloavain 2023a. FM-laite. Viitattu 07.05.2023. <https://www.kuuloavain.fi/info/kuulon-kuntoutus/apuvalineet/fm-laite/>
- Kuuloavain 2023b. Vertaistukea verkosta. Viitattu 07.05.2023. <https://www.kuuloavain.fi/support/vertaistukea-verkosta/>
- Kuuloliitto 2011a. Päivähoidossa on kuulovammainen lapsi. Opas päivähoiton henkilöstölle. Helsinki: Kuuloliitto ry, 5, 10. Viitattu 07.05.2023. https://www.kuuloliitto.fi/wp-content/uploads/2017/03/paivakodissa_2011_web.pdf
- Kuuloliitto 2011b. Koulussa on kuulovammainen oppilas, 14. Viitattu 07.05.2023. https://www.kuuloliitto.fi/wp-content/uploads/2017/03/koulussa_2011_web.pdf
- Kuuloliitto 2017a. Kuulolla töissä: Työtilat. Video. Viitattu 07.05.2023. <https://www.youtube.com/watch?v=1Lw2vwxSkXw>
- Kuuloliitto 2017b. Kuulolla töissä: Huomioi huonokuuloinen. Video. Viitattu 07.05.2023. <https://www.youtube.com/watch?v=0SEqmXoDJcc>
- Kuuloliitto 2017c. Huonokuuloinen työelämässä. Viitattu 07.05.2023. https://www.kuuloliitto.fi/wp-content/uploads/2017/03/tyoelamaopas_lopullinen.pdf
- Kuuloliitto 2018. Opas tulkkauspalvelusta. 2–6. Viitattu 07.05.2023. <https://www.kuuloliitto.fi/wp-content/uploads/2018/10/Opas-tulkkauspalvelusta-2018.pdf>
- Kuuloliitto 2020a. Esteettömän tilaisuuden järjestäminen kuulovammaiselle. 5, 8–9. Viitattu 07.05.2023. <https://www.kuuloliitto.fi/wp-content/uploads/2020/09/Esteettoman-tilaisuuden-jarjestaminen-kuulovammaiselle.pdf>
- Kuuloliitto 2020b. Suomalainen induktiosilmukkaopas. Kuuloliitto ry & Qlu Oy. Viitattu 07.05.2023. <https://www.kuuloliitto.fi/wp-content/uploads/2021/02/SUOMALAINEN-induktiosilmukkaopas201210-Nettiversio.pdf>
- Kuuloliitto 2022. Kuulo2022 Aluevaltuustoille. Viitattu 07.05.2023. <https://www.kuuloliitto.fi/aluevaalit2022/>

- Kuuloliitto 2023a. Kuulovammaisuus Suomessa. Viitattu 07.05.2023.
<https://www.kuuloliitto.fi/ajankohtaista/eduskuntavaalit2023/>
- Kuuloliitto 2023b. Kuulovammat. Viitattu 07.05.2023.
<https://www.kuuloliitto.fi/kuulovammat/>
- Kuuloliitto 2023c. Kommunikaatio. Viitattu 07.05.2023. <https://www.kuuloliitto.fi/selkeapuhe-ja-huulioluku/>
- Kuuloliitto 2023d. Viestinnän monikanavaisuus ja monimuotoisuus toteuttavat esteettömyyttä. Viitattu 07.05.2023. <https://www.kuuloliitto.fi/toiminta/esteettomyys/tekstitys/>
- Kuuloliitto 2023e. Tulkkauspalvelut. Viitattu 07.05.2023.
<https://www.kuuloliitto.fi/toiminta/esteettomyys/tulkkaus/>
- Kuuloliitto 2023f. Työtilat. Viitattu 07.05.2023. <https://www.kuuloliitto.fi/tyotilat/>
- Kuuloliitto 2023g. Opettajalle. Viitattu 07.05.2023.
<https://www.kuuloliitto.fi/opiskelu/opettajalle/>
- Kuuloliitto 2023h. Julkaisut ja verkkokurssit. Viitattu 07.05.2023.
<https://www.kuuloliitto.fi/palvelut/julkaisut/>
- Kuuloliitto 2023i. Kuulo. Viitattu 08.05.2023. <https://www.kuuloliitto.fi/kuulo/>
- Kuuloliitto 2023j. Ikäkuulo. Viitattu 08.05.2023. <https://www.kuuloliitto.fi/ikakuulo/>
- Kuusi, Päivi & Riionheimo, Helka 2020. Kiännä karjalakse: kääntäjänkoulutusta kielen elvyttäjille. Artikkel. Kieliverkosto 25.3.2020. Viitattu 07.05.2023.
<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2020/kianna-karjalakse-kaantajankoulutusta-kielen-elvyttajille>
- Kuurojen liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010. Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma. Helsinki: Kuurojen liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, 9, 13. Viitattu 07.05.2023.
https://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk15/Viittomakielten_kielipoliittinen_ohjelm_a.pdf
- Kuurojen liitto 2022. Kelan tulkkauspalvelussa vakavia ongelmia? Tiedote. Kuurojen liitto. Viitattu 07.05.2023. <https://kuurojenliitto.fi/ajankohtaista/kelan-tulkkauspalvelussa-vakavia-ongelmia/>
- Kuurojen liitto 2023. E-aineistot. Viitattu 07.05.2023. <https://kuurojenliitto.fi/e-aineistot/>
- Kämppi, Marja-Liisa 2020. Valtio tukee karjalan kieltä jatkossa Itä-Suomen yliopiston kautta – elvytys on ollut vähäistä kieliseuran rahavaikeuksien ja konkurssin jälkeen. Uutinen. Yle 16.12.2020. Viitattu 07.05.2023. <https://yle.fi/a/3-11700446>
- Kämppi, Marja-Liisa 2022. Päätös tuli: Karjalan Kielen Seuran on maksettava takaisin väärin käytettyjä valtionavustuksia 325 000 euroa. Uutinen. Yle 11.11.2022. Viitattu 07.05.2023. <https://yle.fi/a/74-20004085>
- Kärkkäinen, Päivi 2016. Kuuron ja huonokuuloisen lapsen koulupolku. Teoksessa Marjatta Takala & Helena Sume (toim.) Kieli, kuulo ja oppiminen. Kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. Finn Lectura, 131–132, 172, 178–180.

- Laitinen, Tarja 2022. Karjalan kielen elvytys saa jatkoa – ministeriöltä Itä-Suomen yliopistolle 300 000 euroa. Uutinen. Yle 15.12.2022. Viitattu 07.05.2023. <https://yle.fi/a/74-20008889>
- Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta 306/2019.
- Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 133/2010.
- Laurén, Sirpa 2006. Kielen sisäinen tulkkaus. Teoksessa Niina Hytönen & Terhi Rissanen (toim.) Käden käännteessä. Helsinki: Finnlectura, 199–206.
- Lavikainen, Anniina 2010. Huonokuuloisten kokemuksia suomalaisesta työelämästä. Teoksessa Juha Hietala & Anniina Lavikainen (toim.) Huonokuuloisena työelämässä – työympäristön toimivuus ja yhdenvertainen osallistuminen. Helsinki: Kuuloliitto ry, 31, 33, 55, 83.
- Lavikainen, Anniina 2014. Huonokuuloisten ja kuurojen opiskelijoiden toisen asteen opinnoissa kohtaamat haasteet ja tuki opintojen aikana. Kuuloliitto ry, 13–16, 19–20. Viitattu 07.05.2023. <https://www.kuuloliitto.fi/wp-content/uploads/2017/03/yo2-selvitys-kuuloliittory-anniinalavikainen.pdf>
- Lehtipuu, Salla 2021. Saavutettava etätapaaminen. Viitattu 07.05.2023. <https://www.kuuloliitto.fi/wp-content/uploads/2021/09/Saavutettava-etatapaaminen-Salla-Lehtipuu.pdf>
- Linnapuomi, Aura & Salonlahti, Outi 2015. Entä saavutettavuus? Ohje kulttuurikohteen saavutettavuudesta viestimiseen. 1. painos. Helsinki: Kulttuuria kaikille –palvelu. Viitattu 07.05.2023. https://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/tietopaketti_ja_oppaat/Enta_saavutettavuus_Ohje_kulttuurikohteen_saavutettavuudesta_viestimiseen.pdf
- Manunen, Juha 2018. Vieraiden kielten tulkkaus: kenen kielitaito näkyy? Kielisilta 1/2018, 9–10. Viitattu 07.05.2023. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/153250/Manunen_Kielisilta_1_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- “Maria” 2016. “Olisipa tuettu itsetuntoa”. Teoksessa Marjatta Takala & Helena Sume (toim.) Kieli, kuulo ja oppiminen. Kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. Finn Lectura, 230–234.
- Moshnikov, Ilija 2020. Use of the Karelian language online: websites in Karelian. Teoksessa Tanja Seppälä & Sirkku Lesonen & Päivi Iikkanen & Sigurd D'hondt (toim.) Kieli, muutos ja yhteiskunta. Language, change and society. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLA, 194–195. Viitattu 07.05.2023. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/84398/8844-1819-PB.pdf?sequence=1>
- Moshnikov, Ilja 2023. Karjalan kieli nägyvih internettah. –Lisää karjalan kieltä verkkoon. Karjalan heimo 1–2/2023. Helsinki: Karjalan Sivistysseura ry, 20.
- Mäkitalo, Tarja 2020. Puheenvuoro: Pelkkänä korvana. Kirjoitustulkki viestinnän apuvälineenä. Teoksessa Maija Hirvonen & Tuija Kinnunen (toim.) Saavutettava viestintä. Yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta edistämässä. Gaudeamus, 222, 225.
- Niittylä, Emmi 2013. Kolmannen kielen tulkkaus: Englanti viittomakielentulkin työkielenä. Oppinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 07.05.2023.

- https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/56939/Niittyla_Emmi.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Oikeusministeriö 2023. Viittomakielet. Viitattu 07.05.2023.
<https://oikeusministerio.fi/viittomakielet>
- Ojala, Stina & Lahtinen, Riitta 2019. Kirjoitustulkkkaus kuulonäkövammaisille - mitä se on? Viitattu 07.05.2023. <https://kuurosokeat.fi/wp-content/uploads/2019/10/Kirjoitustulkkkaus.pdf>
- Pasanen, Annika 2015. Kuávsui já peeivičuová. 'Sarastus ja päivänvalo'. Inarinsaamen kielen revitalisaatio. Helsinki: Uralica Helsingensia, 6–7. Viitattu 07.05.2023. <https://www.sgr.fi/uh/uh9.pdf>
- Pasanen, Annika 2022. Uhanalaisen kielen revitalisaation mahdollisuuksista ja mahdottomuuksista: karjala vs. Saame. Teoksessa Riho Grünthal & Eeva-Kaisa Linna & Pirkko Nuolijärvi & Helka Riionheimo (toim.) Šulkkuni sanaine. Kirjoituksia karjalasta ja vähemmistökielistä. Helsinki: Karjalan Sivistysseura ry, 54.
- Pesola, Kirsti 2009. Esteettömyysopas – mitä, miksi, miten. Invalidiliitto. Viitattu 07.05.2023. http://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/tietopaketi_ja_opaat/esteettomyysopas.pdf
- Pöntys, Minna 2016. Ohjelmatekstitys – silmin nähtävää puhetta. Teoksessa Liisa Tiittula & Pirkko Nuolijärvi (toim.) Puheesta tekstiksi. Puheen kirjallisen esittämisen alueita, keinoja ja rajoja. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 135.
- Räikkä, Alisa 2022. Vieraalta kieleltä tulkkkaus ilman ennakkotietoa. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 07.05.2023. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/748911/R%c3%a4ikk%c3%a4_Alisa.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Rainò, Päivi & Laurén, Sirpa 2016. Kirjoitustulkkkaus – puheen litterointia vai kielensisäistä tulkkkausta? Teoksessa Liisa Tiittula & Pirkko Nuolijärvi (toim.) Puheesta tekstiksi. Puheen kirjallisen esittämisen alueita, keinoja ja rajoja. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 104–108.
- Rainò, Päivi & Vik, Gun-Viol 2020. Tulkkkausalan tulevaisuudennäkymät. Asioimistulkkauksen, viittomakielen- ja kirjoitustulkkauksen sekä puhevammaisten tulkkauksen koulutustarpeista ja alan tulevaisuudennäkymistä. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 32. Viitattu 07.05.2023. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2020/10/Raino%CC%80-ja-Vik-tulkkkausalan-tulevaisuudennakymat-2020-humak-diak.pdf>
- Rantala, Hanna & Kilpeläinen, Viivi 2021. Kirjoitustulkkkaus saavutettavasti kaikille: ohjeita etätapaamisten tueksi. Blogikirjoitus. Kuuloliitto ry. Viitattu 07.05.2023. <https://www.kuuloliitto.fi/kirjoitustulkkkaus-saavutettavasti-kaikille-ohjeita-etatapaamisten-tueksi/>
- Rasa, Jukka 2012. Esteetön kuunteluympäristö. Kuuloliitto ry. Viitattu 07.05.2023. https://www.kuuloliitto.fi/wp-content/uploads/2017/03/esteetn_kuunteluymprist_-site.pdf
- Rasa, Jukka 2021. Esteetön kuunteluympäristö. Luentomateriaali. Kuuloliitto ry. Viitattu 07.05.2023. <https://hallinta-mikkeli.kunta-api.fi/wp-content/uploads/2021/08/Jukka-Rasa-Esteeton-kuunteluymparisto-Mikkeli-210825.pdf>

- Riionheimo, Helka & Giloeva, Natalia 2022. Karjalankielinen yliopisto-opetus – vastavirtaan soutamista? Artikkele. Kieliverkosto 5.10.2022. Viitattu 07.05.2023. <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2022/karjalankielinen-yliopisto-opetus-vastavirtaan-soutamista>
- Riionheimo, Helka 2021. Karjalan kieli eläy – nyt da tulijalla aigua. Blogikirjoitus. Itä-Suomen yliopisto 20.04.2021. Viitattu 07.05.2023. <https://blogs.uef.fi/hugi/2021/04/20/karjalankieli-elay-nyt-da-tulijalla-aigua/>
- Riionheimo, Helka 2023. Suullinen tiedonanto. 27.04.2023.
- Rikala, Silva 2019. Elokuvateatterit huonokuuloisille tekstitettyjen elokuvien esittäjänä: Elokuvanäytösten saavutettavuus kuulovammaisten katsojien kannalta. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Viitattu 07.05.2023. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/170231/Rikala_Silva%202019.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Rytkönen, Anne-Pauliina 2022. Karjalan kielen asema on Suomessa heikko – professori: "Perustuslaki antaisi kielelle olemassaolon oikeutuksen". Uutinen. Yle 27.6.2022. Viitattu 07.05.2023. <https://yle.fi/uutiset/3-12501465>
- Räikkä, Alisa. Vieraalta kieleltä tulkkaus ilman ennakkotietoa. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 07.05.2023. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/748911/R%c3%a4ikk%c3%a4_Alisa.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Saarelma, Osmo 2022. Kuulon heikkeneminen. Duodemic Terveyskirjasto. Viitattu 07.05.2023. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00287>
- Saavutettavuusdirektiivi 2016/2102.
- Sarhimaa, Anneli 2013. Karjalan kieli Suomessa. ELDIA-projektin tuloksia. Studies in European language diversity 27.1. Wien: ELDIA. Viitattu 07.05.2023. <https://phaidra.univie.ac.at/detail/o:409753>
- Sarhimaa, Anneli 2017. Vaietut ja Vaiennetut: Karjalankieliset karjalaiset Suomessa. Helsinki: SKS, 9, 15, 111, 113–115, 118, 121, 125–126, 130–134, 181, 184, 193, 216–219, 258, 273
- Seitsonen, Hannu & Kurki, Arja & Takala, Marjatta 2016. Kuulokojeet kuntoutuksen tukena. Teoksessa Marjatta Takala & Helena Sume (toim.) Kieli, kuulo ja oppiminen. Kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. Finn Lectura, 72, 75, 78.
- Sumiloff, Aira 2019. Opi opastuo – yritä oppia! Teoksessa Eeva-Kaisa Linna & Anneli Sarhimaa (toim.) Meijän hierus. Esseitä karjalan kielestä. Helsinki: Karjalan Sivistysseura, 43–44.
- Suomen kirjoitustulkit ry 2023. Etätulkkaus. Viitattu 07.05.2023. <https://www.kirjoitustulkit.com/kirjoitustulkkaus/et%C3%A4tulkkaus>
- Takala, Marjatta 2016. Moniulotteinen kuulovammaisuus. Teoksessa Marjatta Takala & Helena Sume (toim.) Kieli, kuulo ja oppiminen. Kuurojen ja huonokuuloisten lasten opetus. Finn Lectura, 29, 34–36, 47–51.

- Tasavallan presidentin asetus alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskevan eurooppalaisen peruskirjan voimaansaattamisesta annetun asetuksen 2 §:n muuttamisesta 956/2009, 2§.
- THL 2022. Esteettömyys ja saavutettavuus. Viitattu 07.05.2023.
<https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/vammaisuus-yhteiskunnassa/esteettomyys-ja-saavutettavuus>
- Tolvanen, Pauliina 2021. Itä-Suomen yliopisto avasi karjalan kielen opinnot kaikille – pieni kieli innosti heti kymmeniä opiskelijoita. Uutinen. Yle 29.9.2021. Viitattu 07.05.2023.
<https://yle.fi/a/3-12118508>
- Tuormaa, Tuija & Lavikainen, Anniina 2018. Ikäkuuloisten ja heidän läheistensä kokemukset – kuulopolku ja tuen tarpeet. Helsinki: Kuuloliitto ry, 8, 11, 32, 40–44, 46–47.
- Tynnyrinen, Milla 2023. VS: Opinnäytetyö. Email marika.kauppinen@humak.fi. 05.05.2023.
- Unesco 2010. Atlas of the World's Languages in Danger. Paris: the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 182–183. Viitattu 07.05.2023.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000187026>.
- Urdarević, Iva 2016. Teaching English to Deaf and Hard-of-Hearing students in Serbia: A Personal Account. Teoksessa Ewa Domagała-Zyśk & Edit H. Kontra (toim.) English as a Foreign Language for Deaf and Hard-of-Hearing Persons: Challenges and Strategies. E-kirja. Cambridge Scholars Publishing, 96–98
- Valtioneuvosto 2022. Kielipoliittinen ohjelma. Helsinki: Valtioneuvosto. Viitattu 07.05.2023.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164216/VN_2022_51.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Vehkalahti, Kimmo 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Finn Lectura, 20, 23–25, 47–48, 90
- Vernerinen 2022. Sosiaalinen näkökulma. Viitattu 07.05.2023.
<https://verneri.net/yleis/sosiaalinen-nakokulma>
- Vilkka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi, 87–88, 161.
- Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014.
- Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2023. Vammaisten henkilöiden oikeudet. Viitattu 07.05.2023.
<https://syrjinta.fi/vammaisten-henkiloiden-oikeudet>
- Ylönen, Riina 2019. Zirkalopalakiža – peilipalapeli. Teoksessa Eeva-Kaisa Linna & Anneli Sarhimaa (toim). Meidän hierus. Esseitä karjalan kielestä. Helsinki: Karjalan Sivistysseura, 104–107.

LIITTEET

Liite 1

Muistilista saavutettavuuden huomioimiseen

Saavutettavuuden huomioiminen mahdollistaa yhdenvertaisen osallistumisen.

Huomioi saavutettavuus huonokuuloisille* opetus- ja keskustelutilanteissa

1. Ohjeita opettajalle

- Muista puhua kuulijoita kohti ja pitää kasvosasi näkyvillä.
- Puhu selkeästi ja kuuluvasti.
Vältä huutamista, kuiskaamista ja yliartikulointia.
- Jos epäilet puheenvuoron kuuluvuutta, toista se.
- Jos saatavilla on mikrofoni, käytä sitä.
Älä oleta, että äänesi kuuluu ilman sitä.
- Muista mikrofoni ja kasvojen näkyminen myös etäyhteydellä.
- Kerro tilanteen aluksi sen kulusta. Tällöin ennakointi on helpompaa.
- Pidä taukoja.
- Anna tärkeä informaatio ja materiaalit kirjallisesti.
- Hyödynnä kirjoittamista uusien sanojen opettelussa.
- Huolehdi, että ääni- ja videomateriaalit ovat tekstitettyjä.
- Anna aikaa kuuntelemiselle siten, ettei kuuntelemisen ohella tarvitse samanaikaisesti lukea tai kirjoittaa.
- Ilmoita etukäteen tilaisuuden saavutettavuustiedot.
Kuunteluympäristön ja kommunikaation osalta kerro, onko tilassa induktiosilmukka ja mikrofoni (sekä onko tilaisuus tulkattu).

**”Selkeä puhe ja katsekontakti
helpottavat kuulemista.”**

(Opinnäytetyön (Kauppinen 2023) kyselyyn vastaaja)

2. Opetustilan järjestäminen

- Järjestä istumapaikat siten, että kaikki näkevät toisensa.
- Pyörivä tuoli voi auttaa huonokuuloista opiskelijaa näkemään puhujan.
- Minimoi taustamelu.
- Muista hyvä valaistus.
- Huomioi akustiikka: tilan kaikuisuutta voi vähentää esimerkiksi tekstiileillä tai akustiikkalevyillä.
- Jos tilassa on induktiosilmukka, sen hyödyntäminen vaatii sitä, että kaikki puheenvuorot puhutaan mikrofoniin.
Induktiosilmukka voi helpottaa kuulemistä, sillä se välittää mikrofoniin puhutun äänen silmukan kautta suoraan huonokuuloisen henkilön kuulolaitteeseen.
- Jos tilassa ei ole induktiosilmukkaa, voi sellaisen vuokrata myös kannettavana mallina.
- Jos yleisötilaisuudessa käytetään suomea, voit järjestää siihen tulkkauksen kirjoitus- tai viittomakielen tulkkauksena.
Huonokuuloisen opiskelija voi saada tulkkauksen opiskeluun itse myös Kelan kautta.
- Muista, että tulkkauksen voi järjestää myös etäyhteydellä toteutettavaan tilaisuuteen.

3. Vinkkejä opiskelijoille

- Ota puheenvuoro viittaamalla.
- Puhu omalla vuorollasi, yksi kerrallaan.
- Puhu selkeästi ja kuuluvasti.
Vältä huutamista, kuiskaamista ja yliartikulointia.
- Muista puhua kuulijoita kohti ja pitää kasvosnäkyvillä.
- Jos epäilet puheenvuoron kuuluvuutta, toista se.
- Jos saatavilla on mikrofoni, käytä sitä.
- Muista mikrofoni ja kasvojen näkyminen myös etäyhteydellä.
- Minimoi taustamelu.
- Muista, että huonokuuloisena opiskelijana sinulla voi olla oikeus Kelan tarjoamaan tulkkaukspalveluun.

***Huonokuuloisella tarkoitetaan**

henkilöä, jonka kuulo on heikentynyt. Hänen voi olla vaikea kuulla esimerkiksi melussa tai silloin, kun hän ei voi nähdä puhujan huuliota eli huulten liikkeitä. Huonokuuloiset saattavat käyttää kuulon apuvälineenä esimerkiksi kuulokojetta.

Suurin osa huonokuuloisista kommunikoi puheella.

Osa huonokuuloisista on viittomakielisiä. Identifioituminen huonokuuloiseksi on yksilöllistä. Huonokuuloiset saattavat kohdata haasteita ympäristöjen ja vuorovaikutuksen esteellisyyden vuoksi.

Lue lisää opinnäytetyöstä: Kauppinen, Marika 2023. Karjalan kielen saavutettavuus huonokuuloisille. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Lisätietoa ja koulutusta tarjoaa: Humanistinen ammattikorkeakoulu, Kuuloliitto, Kuurojen liitto, Kulttuurilla kaikille -palvelu

Liite 2

Mainoskuva ja -teksti

**Oletko huonokuuloinen
ja kiinnostunut
karjalan kielestä?**

Lue lisää ja vastaa verkkokyselyyn:

<https://link.webropol.com/s/323>

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND
Karjalan kielen elvytyshanke

Kyselyn vastauksia käytetään opinnäytetyön tekemiseen.

Hei! / Terveh! Teen opinnäytetyötä karjalan kielen saavutettavuudesta huonokuuloisille. Kerään aineistoa opinnäytetyöhön verkkokyselyllä.

Voit vastata kyselyyn jos olet huonokuuloinen ja kiinnostunut karjalan kielen käyttämisestä tai oppimisesta. Huonokuuloisuuden määritelmänä tässä on se, että itse koet, että sinulla on vaikeuksia kuulla esimerkiksi keskustelukumppanin puhetta tai käytössäsi on jokin kuulon apuväline.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja nimetöntä. Kysely on avoinna 19.3. klo 23:59 asti. Vastauksesi ovat tärkeitä opinnäytetyölle! Kiitos vastauksestasi! Passibo!

Linkki kyselyyn: <https://link.webropol.com/s/323>

Tarvittaessa voit kysyä lisätietoa sähköpostitse: marika.kauppinen@humak.fi

Liite 3

Kysely huonokuuloisille, jotka ovat kiinnostuneita karjalan kielestä - verkkokyselyn kysymykset

(Vain tekstit, ei kyselyn visuaalista ilmettä.)

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Tervetuloa vastaamaan kyselyyn!

Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää huonokuuloisten kokemuksia karjalan kielen käyttämisen ja oppimisen saavutettavuudesta. Saavutettavuudella tarkoitetaan esimerkiksi sitä, kuinka pystyt huonokuuloisena osallistumaan opetukseen tai keskusteluihin.

Voit vastata kyselyyn jos olet kiinnostunut karjalan kielestä ja koet, että sinulla on vaikeuksia kuulla esimerkiksi keskustelukumppanin puhetta tai käytössäsi on jokin kuulon apuväline.

Kyselyn vastauksia käytetään Humanistisen ammattikorkeakoulun viittomakielen tulkkiopiskelijan opinnäytetyöhön. Opinnäytetyö käsittelee karjalan kielen käyttämisen ja opettelun saavutettavuutta huonokuuloisille. Opinnäytetyön tilaaja on Itä- Suomen yliopiston Karjalan kielen elvytyshanke.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja nimetöntä. Kysely on avoinna 19.3. klo 23:59 asti. Vastauksesi ovat tärkeitä opinnäytetyölle! Kiitos vastauksestasi! Passibo!

Tarvittaessa voit kysyä lisätietoa opinnäytetyön tekijältä Marika Kauppiselta sähköpostitse: marika.kauppinen@humak.fi

1. Oletko huonokuuloinen?

Tässä kyselyssä huonokuuloisuudella tarkoitetaan omaa kokemustasi siitä, että sinulla on vaikeuksia kuulla esimerkiksi keskustelukumppanin puhetta tai käytössäsi on jokin kuulon apuväline. *

Kyllä

Ei

2. Oletko kiinnostunut karjalan kielen käyttämisestä tai oppimisesta? *

Kyllä

Ei

Mahdollisesti

3. Kuinka vanha olet? *

15–19 vuotta

20–29 vuotta

30–39 vuotta

40–49 vuotta

50–59 vuotta

60–69 vuotta

70–79 vuotta

80 vuotta tai vanhempi

4. Mikä sai sinut kiinnostumaan karjalan kielen käyttämisestä tai oppimisesta? Voit valita useita vastauksia. *

- Suvun karjalainen kieli- tai kulttuuritausta
- Muun läheisen karjalainen kieli- tai kulttuuritausta
- Olen kiinnostunut suomen sukukielistä.
- Ei erityistä syytä.
- Muu, mikä?

5. Oletko opiskellut tai opetellut karjalan kieltä? Voit valita useita vastauksia. *

- Kyllä
- Ei
- Olen omaksunut kielen perhepiirissä.

6. Missä olet opiskellut tai opetellut karjalan kieltä? Voit valita useita vastauksia. *

- Yliopistossa
- Avoimessa yliopistossa
- Muilla kursseilla (esim. kansalaisopistossa)
- Muissa kokoontumisissa
- Itsenäisesti
- Perheen tai ystävien keskuudessa
- Muu, mikä?

7. Oletko käyttänyt karjalan kieltä? *

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

8. Millä tavalla olet käyttänyt karjalan kieltä? Voit valita useita vastauksia.

Puhumalla Kirjoittamalla Lukemalla Kuuntelemalla

Internetissä

Kasvokkain

Itsekseen

Muu, mikä?

9. Vastaa väittämiin ajatellen osallistumista tai mahdollista osallistumista karjalan kielen opetukseen tai keskusteluihin. *

Huonokuuloisuuteni vaikuttaa osallistumiseeni karjalan kielen opetukseen tai keskusteluihin.

* Kyllä / Ei / En osaa sanoa

Koen, että voin halutessani osallistua samalla tavalla kuin muut. *

Kyllä / Ei / En osaa sanoa

Koen osallistumisen haastavaksi huonokuuloisuuteni vuoksi. *

Kyllä / Ei / En osaa sanoa

Koen huonokuuloisena olevani tervetullut oppimaan ja käyttämään karjalan kieltä. *

Kyllä / Ei / En osaa sanoa

Koen olevani osa karjalan kieliyhteisöä. *

Kyllä / Ei / En osaa sanoa

Millä tavalla huonokuuloisuutesi vaikuttaa osallistumiseesi karjalan kielen opetukseen tai keskusteluihin?

10. Vastaa väittämiin ajatellen osallistumista tai mahdollista osallistumista karjalan kielen opiskeluun tai keskusteluihin. *

Etäyhteydellä osallistuminen on huonokuuloisuuden näkökulmasta helppoa. *

Kyllä/ Ei / En osaa sanoa

Paikan päällä osallistuminen on huonokuuloisuuden näkökulmasta helppoa. *

Kyllä/ Ei / En osaa sanoa

Hybridinä osallistuminen on huonokuuloisuuden näkökulmasta helppoa.

Hybridi tarkoittaa sitä, että osa osallistujista on etäyhteydellä ja osa paikan päällä. *

Kyllä/ Ei / En osaa sanoa

Perustele vastauksiasi. *

Saavutettavuuden haasteet

11. Koetko, että seuraavat asiat ovat huonokuuloisuuden näkökulmasta haasteita karjalan kielen opiskelu- tai keskustelutilanteissa?

Jos et ole opiskellut tai käyttänyt karjalaa, voit pohtia uskoisitko kokevasi näitä haasteita. *

(Jokaisen kohdalla vastausvaihtoehdot: Kyllä / Ei / En osaa sanoa.)

Materiaalien saavutettavuus *

Taustamelu *

Kirjoitustulkin saaminen *

Viittomakielentulkin saaminen *

Viitotun puheen tulkin saaminen *

Tulkin kielitaidon puutteellisuus *

Kuulemisen jännittäminen *

Omat puutteelliset tiedot saavutettavuuden parantamisesta (esim. apuvälineistä tai tulkkauspalvelusta) *

Apuvälineiden puuttuminen *

Muiden ihmisten puutteelliset tiedot huonokuuloisuudesta *

Muiden ihmisten asenteet huonokuuloisuutta kohtaan *

Huonokuuloisuuden huomioimattomuus *

Katseyhteyden puuttuminen *

Puhujan huulion (eli huulten liikkeiden) näkemisen puuttuminen *

Huono akustiikka *

Huono valaistus *

Induktiosilmukan puute *

Etäyhteyden kuuluvuusongelmat *

Muiden huonokuuloisten puuttuminen *

Iso ryhmäkoko *

Esteettömyystietojen puuttuminen (esimerkiksi et tiedä etukäteen, millainen tila on) *

12. Millaisia muita haasteita koet tai uskoisit kokevasi karjalan kielen opiskelu- tai keskustelutilanteissa?

13. Mitkä asiat koet suurimpina haasteina osallistumisessa? Valitse kolme merkittävintä haastetta. *

- Materiaalien saavutettavuus
- Taustamelu
- Kirjoitustulkin saaminen
- Viittomakielentulkin saaminen
- Viitotun puheen tulkin saaminen
- Tulkin kielitaidon puutteellisuus
- Kuulemisen jännittäminen
- Omat puutteelliset tiedot saavutettavuuden parantamisesta (esim. apuvälineistä tai tulkkaukspalvelusta)
- Apuvälineiden puuttuminen
- Muiden ihmisten puutteelliset tiedot huonokuuloisuudesta
- Muiden ihmisten asenteet huonokuuloisuutta kohtaan
- Huonokuuloisuuden huomioimattomuus
- Katseyhteyden puuttuminen
- Puhujan huulion (eli huulten liikkeiden) näkemisen puuttuminen
- Huono akustiikka
- Huono valaistus
- Induktiosilmukan puute
- Etäyhteyden kuuluvuusongelmat
- Muiden huonokuuloisten puuttuminen
- Iso ryhmäkoko
- Esteettömyystietojen puuttuminen (esimerkiksi et tiedä etukäteen, millainen tila on)
- Ei mikään näistä vaihtoehdoista

14. Kuinka toivoisit, että muut ihmiset huomioisivat huonokuuloisuutesi opiskelu- tai keskustelutilanteessa? *

Saavutettavuuden ratkaisut

15. Koetko, että seuraavat asiat helpottaisivat osallistumistasi karjalan kielen opetus- tai keskustelutilanteisiin eli toimisivat ratkaisuina saavutettavuuteen? *

(Jokaisen kohdalla vastausvaihtoehdot: Kyllä / Ei / En osaa sanoa.)

Kirjoitustulkkaus *

Tulkkaus viittomakielelle *

Tulkkaus viitotulle puheelle *

Istumapaikan valitseminen *

Pyörivä tuoli *

Katseyhteys puhujaan *

Puhujan huulion (eli huulten liikkeiden) näkeminen *

Taustamelun minimointi *

Tärkeiden informaatioiden saaminen kirjallisesti *

FM-laite *

Induktiosilmukka *

Mikrofoni *

Hyvä akustiikka *

Hyvä valaistus *

Ihmisten jakaminen eri tiloihin *

Esteettömyystiedot tilaisuudesta etukäteen *

Selkokieli *

Avustaja *

Huonokuuloisuudestani kertominen opettajalle tai tilaisuuden vetäjälle *

Huonokuuloisuudestani kertominen muille osallistujille *

Tietoisuuden lisääminen yleisesti huonokuuloisuudesta *

16. Millaisia muita ratkaisuja toivoisit saavutettavuuteen karjalan kielen opetus- ja keskustelutilanteisiin?

17. Mitkä koet merkittävimpinä ratkaisuinä saavutettavuuteen? Valitse kolme merkittävintä ratkaisua. *

- Kirjoitustulkkaus
- Tulkkaus viittomakielelle
- Tulkkaus viitotulle puheelle
- Istumapaikan valitseminen
- Pyörivä tuoli
- Katseyhteys puhujaan
- Puhujan huulion (eli huulten liikkeiden) näkeminen
- Taustamelun minimointi
- Tärkeiden informaatioiden saaminen kirjallisesti
- FM-laite
- Induktiosilmukka
- Mikrofoni
- Hyvä akustiikka
- Hyvä valaistus
- Ihmisten jakaminen eri tiloihin
- Esteettömyystiedot tilaisuudesta etukäteen
- Selkokieli
- Avustaja
- Huonokuuloisuudestani kertominen opettajalle tai tilaisuuden vetäjälle
- Huonokuuloisuudestani kertominen muille osallistujille
- Yleisesti tietoisuuden lisääminen yleisesti huonokuuloisuudesta
- Ei mikään näistä vaihtoehdoista.

En osaa sanoa.

Muu, mikä?

Onko mielessäsi muuta sanottavaa kyselyn aiheesta?

18. Tähän voit kirjoittaa muita ajatuksiasi aiheesta tai perusteluja aiempiin vastauksiisi.

Haastateltavaksi?

19. Kiinnostaako sinua osallistua mahdolliseen erilliseen haastatteluun, joka toteutettaisiin samasta aiheesta opinnäytetyötä varten?

Haastattelu toteutetaan tarvittaessa. *

Kyllä

Ei

Mahdollisesti / En osaa sanoa

Voit jättää sähköpostiosoitteesi mahdollista haastattelua varten. Sähköpostiosoitetta käytetään yhteyden ottamiseen. Sähköpostiosoitteen antaminen ei sido sinua osallistumaan haastatteluun. Sinulla on oikeus perua suostumuksesi milloin tahansa. Perumista ennen antamiasi vastauksia voidaan käyttää opinnäytetyön tekemiseen.

Ainoastaan opinnäytetyön tekijä Marika Kauppinen pääsee näkemään sähköpostiosoitteesi. Tämän kyselyn vastaukset käsitellään nimettömästi. Vastauksia käytetään ainoastaan opinnäytetyön tekemiseen vuonna 2023. Vastaukset ja sähköpostiositteet tuhoataan opinnäytetyön tekemisen jälkeen.

Sähköpostiosoite on henkilötieto. Jättämällä sähköpostiosoitteesi suostut henkilötietosi tallentamiseen ja käsittelyyn selosteessa mainitulla tavalla. Näet selosteen valitsemalla "Näytä seloste".

Tarvittaessa voit kysyä lisätietoa sähköpostitse opinnäytetyön tekijältä Marika Kauppiselta: marika.kauppinen@humak.fi tai opinnäytetyön ohjaajalta Hanna Putkoselta: hanna.putkonen-kankaanpaa@humak.fi.

20. Jos haluat jättää sähköpostiosoitteesi, kirjoita se tähän. Jättämällä sähköpostiosoitteesi hyväksyt henkilötietojen käsittelyn.

Sähköpostiosoite:

21. Seloste henkilötietojen käsittelytoimista

Näytä seloste

22. Vastausten lähettäminen *

Haluan lähettää vastaukseni. Hyväksyn, että vastauksiani käytetään opinnäytetyön tekemiseen.

Valitse lopuksi "Lähetä".

Liite 4

Seloste henkilötietojen käsittelytoimista 1

Yleisen tietosuojasetuksen (EU) 2016/679 artikkelit 13 ja 14

Helsinki 23.02.2023

Yleistä

Tämä on opinnäytetyötä varten tehty seloste opinnäytetyön tekemiseen liittyvien henkilörekisteritietojen käsittelytoimista. Selosteen on tehnyt opinnäytetyön tekijä.

1. Opinnäytetyön tekijä ja rekisterinpitäjä

Opinnäytetyön tekijä: Marika Kauppinen

Opinnäytetyön ohjaaja: Hanna Putkonen

Opinnäytetyöhön liittyvien, henkilötietoja* sisältävien rekisterien rekisterinpitäjänä toimii opinnäytetyön tekijä, ellei tässä dokumentissa muuta mainita. Mikäli opinnäytetyössä käsitellään henkilötietoa, toimivat muut opinnäytetyön tekemiseen osallistuvat henkilöt henkilötiedon käsittelijöinä rekisterinpitäjän lukuun. Mikäli henkilötiedon käsittelyyn osallistuu ulkopuolinen taho, tulee rekisterinpitäjän huolehtia sen ohjeistuksesta henkilötiedon käsittelyssä.

* Henkilötietoja ovat kaikki sellaiset dokumentit, jotka sisältävät yksilön tunnistamiseen johtavia suoria tai epäsuoria tunnisteita. Tällaisia ovat mm. erilaiset lomakkeet, joissa on henkilön nimi. Myös haastattelun ääni- tai videotallenne ja sen aukikirjoitettu versio (litteraatti) yksilöi henkilön eli on henkilötieto. Epäsuorilla tunnisteilla tarkoitetaan sitä, että yksilön voi tunnistaa vaikkapa iän, sukupuolen, asuinpaikan, haastattelusisällön yksityiskohtien tai edellä mainittujen tekijöiden yhdistelyn perusteella. Lisätietoja henkilörekisteristä ja siitä, millaisissa tapauksissa se syntyy, löytyy osoitteesta www.tietosuojafi.fi.

2. Yhteishankkeena tehtävän opinnäytetyön osapuolet ja vastuunjako

Ei ole yhteishanke. Erillistä yhteisrekisterinpitäjyyttä ei tarvita.

3. Opinnäytetyön vastuullinen johtaja tai sitä vastaava ryhmä

Opinnäytetyöstä vastaa sen tekijä. Tilaaja antaa puitteet ja suunnan opinnäytetyölle.

Opinnäytetyön ohjaaja ohjaa työtä ja tukee sen tekemistä omalta osaltaan siten, että työ täyttää opinnäytetyölle asetetut vaatimukset.

4. Oppilaitoksen tietosuojavastaavan yhteystiedot

security@humak.fi

5. Opinnäytetyön suorittajat

Opinnäytetyön suorittaa Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelija Marika Kauppinen

6. Yhteyshenkilö opinnäytetyöhön liittyvää rekisteriä koskevissa asioissa

Opinnäytetyöhön liittyvissä asioissa yhteyshenkilö on ensisijaisesti opinnäytetyön tekijä Marika Kauppinen (marika.kauppinen@humak.fi) ja hänen lisäksi tarvittaessa myös opinnäytetyön ohjaaja Hanna Putkonen (hanna.putkonen-kankaanpaa@humak.fi). Tietoturva- ja tietosuoja-asioissa voi ottaa yhteyttä Humakin tietosuojatoimiston osoitteeseen: security@humak.fi.

7. Opinnäytetyöhön liittyvän rekisterin nimi, luonne ja opinnäytetyöprosessin kesto

Opinnäytetyön nimi: Karjalan kielen saavutettavuus huonokuuloisille

Kertatutkimus Seurantatutkimus

Opinnäytetyön kestoaika: 01.01.2023 - 31.12.2023

8. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Henkilötiedot kerätään ja käsitellään mahdollista haastattelua varten. Henkilötietoja käytetään yhteyden ottamiseksi tarvittaessa. Toteutuessaan haastattelulla kerätään aineistoa opinnäytetyöhön.

Opinnäytetyön ja sen kyselyn tai haastattelun tarkoituksena on selvittää huonokuuloisten kokemuksia karjalan kielen käyttämisen ja oppimisen saavutettavuudesta.

9. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste

Henkilötietojen käsittelyn peruste on EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen artikla 6 tai artikla 9.

rekisteröidyn suostumus

rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattaminen

yleistä etua koskeva tehtävä/rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttö

tutkimusaineistojen ja kulttuuriperintöaineistojen arkistointi

rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttaminen

yleisen edun mukainen arkistointitarkoitus, tieteellinen tai historiallinen tutkimus, tilastointi

10. Mitä henkilötietoja tutkimusaineisto sisältää

Sähköpostiosoite

11. Mistä lähteistä henkilötietoa kerätään

Henkilötiedot kerätään verkkokyselystä.

12. Tietojen siirto tai luovuttaminen

Tietoja ei siirretä tai luovuteta mihinkään.

13. Automatisoitu päätöksenteko

Automattisia päätöksiä tai profilointia ei tehdä.

14. Henkilötietojen suojauksen periaatteet

Korkeakoulu vastaa omalta osaltaan tutkimuksen tekijälle tarjottujen välineiden ja ympäristöjen tietoturvallisuudesta. Opinnäytetyön tekijä käsittelee henkilötietoa yksityisyyden suojaa kunnioittaen.

Henkilötietoja sisältävät kyselyn vastaukset tallennetaan oppilaitoksen tietoturvalliseen ympäristöön, jossa niihin on pääsy ainoastaan opinnäytetyön tekijällä ja tarvittaessa opinnäytetyön ohjaajalla.

15. Henkilötietojen käsittely opinnäytetyöprosessin päättymisen jälkeen

Opinnäytetyöhön liittyvät aineistot hävitetään

Opinnäytetyöhön liittyvät aineistot arkistoidaan pysyvästi tutkimusarkistoon

Suostumuslomakkeet arkistoidaan pysyvästi oppilaitoksen opinnäytetyöarkisto Wihiiin

Tutkimuslupa arkistoidaan pysyvästi oppilaitoksen opinnäytetyöarkisto Wihiiin

16. Rekisteröidyn oikeudet

Rekisteröidyllä on oikeus peruuttaa antamansa suostumus, mikäli henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen.

Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus Tietosuojavaltuutetun toimistoon, mikäli rekisteröity katsoo, että häntä koskevien henkilötietojen käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä.

Rekisteröidyn EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisista oikeuksista voidaan poiketa

opinnäytetyössä seuraavin suojatoimin:

Henkilötietojen käsittely perustuu tutkimussuunnitelmaan.

Tutkimuksella on vastuhenkilö tai siitä vastaava ryhmä.

Henkilötietoja käytetään ja luovutetaan vain historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka muuta yhteensopivaa tarkoitusta varten sekä muutoinkin toimitaan niin, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot eivät paljastu ulkopuolisille.

Jos tutkimuksessa käsitellään tietosuojaa-asetuksen artiklan 9 kohdassa 1 (erityiset henkilötietoryhmät) ja artiklassa 10 (rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvät henkilötiedot) tarkoitettuja henkilötietoja, niin em. kohtien 1–3 noudattamisen lisäksi tulee tehdä tietosuojaa-asetuksen 35 artiklan mukainen tietosuojan vaikutustenarviointi ja toimittaa se tietosuojavaltuutetun toimistoon 30 päivää ennen tutkimuksen aloittamista.

Seuraavista rekisteröidyn EU:n yleisen tietosuojaa-asetuksen mukaisista oikeuksista poiketaan tässä tutkimuksessa:

- Rekisteröidyn oikeus tarkistaa itseään koskevat tiedot (artikla 15).
- Rekisteröidyn oikeus tietojensa oikaisemiseen (artikla 16).
- Rekisteröidyn oikeus tietojensa poistamiseen (artikla 17). Oikeutta henkilötietojen poistamiseen ei sovelleta tieteellisessä tai historiallisessa tutkimustarkoituksessa silloin, kun poisto-oikeus todennäköisesti estää tai vaikeuttaa käsittelyä.
- Rekisteröidyn oikeus käsittelyn rajoittamiseen (artikla 18).
- Rekisteröidyn oikeus vastustaa henkilötietojensa käsittelyä (artikla 21).

Liite 5

Kysely kirjoitustulkeille -verkkokyselyn kysymykset

(Vain tekstit, ei kyselyn visuaalista ilmettä.)

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Kyselyn tarkoituksena on selvittää karjalan kieltä osaavien kirjoitustulkkien saatavuutta.

Kysely on osa Humakin viittomakielentulkkiopiskelijan opinnäytetyötä, joka käsittelee karjalan kielen saavutettavuutta huonokuuloisille. Opinnäytetyön tilaaja on Itä-Suomen yliopiston karjalan kielen elvytyshanke.

Mahdolliset karjalan taitoiset kirjoitustulkit voivat halutessaan jättää yhteystietonsa, jotka tulevat tiedoksi opinnäytetyön tilaajalle mahdollista tulkin tarvetta varten. Kysely on auki maaliskuun loppuun asti. Lisätietoa voi kysyä opinnäytetyön tekijältä sähköpostitse: marika.kauppinen@humak.fi.

1. Osaisitko käyttää karjalan kieltä työkielenäsi kirjoitustulkkausessa?

Karjalan kielellä tarkoitetaan suomen sukukieltä.

Se on eri asia kuin suomen kielen itäiset murteet, joita saatetaan puhekielessä kutsua karjalaismurteiksi. *

- Kyllä
- Jonkin verran
- Ei
- En osaa sanoa

2. Mitä karjalan kielen murretta osaat käyttää työssäsi?

Vienankarjala

Eteläkarjala

Livvinkarjala

3. Jätä yhteystietosi, jos olet käytettävissä karjalan kieltä sisältävissä kirjoitustulkkauksissa.

Tietosi tulevat opinnäytetyön tekijän lisäksi opinnäytetyön tilaajan eli Itä-Suomen yliopiston tietoon mahdollista tulkin tarvetta varten.

Jättämällä yhteystietosi hyväksyt henkilötietojen käsittelyn tietosuojaselosteen mukaisesti.

Yrityksen/tulkin nimi

Sähköposti

Muu

4. Seloste henkilötietojen käsittelystä:

Näytä seloste

Kiitos vastauksesta! Valitse lopuksi "Lähetä".

Liite 6

Seloste henkilötietojen käsittelytoimista 2

Yleisen tietosuojasetuksen (EU) 2016/679 artikkelit 13 ja 14

Helsinki 16.03.2023

Yleistä

Tämä on opinnäytetyötä varten tehty seloste opinnäytetyön tekemiseen liittyvien henkilörekisteritietojen käsittelytoimista. Selosteen on tehnyt opinnäytetyön tekijä.

1. Opinnäytetyön tekijä ja rekisterinpitäjä

Opinnäytetyön tekijä: Marika Kauppinen

Opinnäytetyön ohjaaja: Hanna Putkonen

Opinnäytetyöhön liittyvien, henkilötietoja* sisältävien rekisterien rekisterinpitäjänä toimii opinnäytetyön tekijä, ellei tässä dokumentissa muuta mainita. Mikäli opinnäytetyössä käsitellään henkilötietoa, toimivat muut opinnäytetyön tekemiseen osallistuvat henkilöt henkilötiedon käsittelijöinä rekisterinpitäjän lukuun. Mikäli henkilötiedon käsittelyyn osallistuu ulkopuolinen taho, tulee rekisterinpitäjän huolehtia sen ohjeistuksesta henkilötiedon käsittelyssä.

* Henkilötietoja ovat kaikki sellaiset dokumentit, jotka sisältävät yksilön tunnistamiseen johtavia suoria tai epäsuoria tunnisteita. Tällaisia ovat mm. erilaiset lomakkeet, joissa on henkilön nimi. Myös haastattelun ääni- tai videotallenne ja sen aukikirjoitettu versio (litteraatti) yksilöi henkilön eli on henkilötieto. Epäsuorilla tunnisteilla tarkoitetaan sitä, että yksilön voi tunnistaa vaikkapa iän, sukupuolen, asuinpaikan, haastattelusisällön yksityiskohtien tai edellä mainittujen tekijöiden yhdistelyn perusteella. Lisätietoja henkilörekisteristä ja siitä, millaisissa tapauksissa se syntyy, löytyy osoitteesta www.tietosuoja.fi.

2. Yhteishankkeena tehtävän opinnäytetyön osapuolet ja vastuunjako

Ei ole yhteishanke. Erillistä yhteisrekisterinpitäjyyttä ei tarvita.

3. Opinnäytetyön vastuullinen johtaja tai sitä vastaava ryhmä

Opinnäytetyöstä vastaa sen tekijä. Tilaaja antaa puitteet ja suunnan opinnäytetyölle.

Opinnäytetyön ohjaaja ohjaa työtä ja tukee sen tekemistä omalta osaltaan siten, että työ täyttää opinnäytetyölle asetetut vaatimukset.

4. Oppilaitoksen tietosuojavastaavan yhteystiedot

security@humak.fi

5. Opinnäytetyön suorittajat

Opinnäytetyön suorittaa Humanistisen ammattikorkeakoulun opiskelija Marika Kauppinen

6. Yhteyshenkilö opinnäytetyöhön liittyvää rekisteriä koskevissa asioissa

Opinnäytetyöhön liittyvissä asioissa yhteyshenkilö on ensisijaisesti opinnäytetyön tekijä Marika Kauppinen (marika.kauppinen@humak.fi) ja hänen lisäksi tarvittaessa myös opinnäytetyön ohjaaja Hanna Putkonen (hanna.putkonen-kankaanpaa@humak.fi). Tietoturva- ja tietosuoja-asioissa voi ottaa yhteyttä Humakin tietosuojatoimiston osoitteeseen: security@humak.fi.

7. Opinnäytetyöhön liittyvän rekisterin nimi, luonne ja opinnäytetyöprosessin kesto

Opinnäytetyön nimi: Karjalan kielen saavutettavuus huonokuuloisille

Kertatutkimus Seurantatutkimus

Opinnäytetyön kestoaika: 01.01.2023 - 31.12.2023

8. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Henkilötiedot kerätään ja käsitellään mahdollista haastattelua varten. Henkilötietoja käytetään yhteyden ottamiseksi tarvittaessa. Toteutuessaan haastattelulla kerätään aineistoa opinnäytetyöhön.

Opinnäytetyön ja sen kyselyn tai haastattelun tarkoituksena on selvittää huonokuuloisten kokemuksia karjalan kielen käyttämisen ja oppimisen saavutettavuudesta.

9. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste

Henkilötietojen käsittelyn peruste on EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen artikla 6 tai artikla 9.

rekisteröidyn suostumus

rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattaminen

yleistä etua koskeva tehtävä/rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttö

tutkimusaineistojen ja kulttuuriperintöaineistojen arkistointi

rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttaminen

yleisen edun mukainen arkistointitarkoitus, tieteellinen tai historiallinen tutkimus, tilastointi

10. Mitä henkilötietoja tutkimusaineisto sisältää

Sähköpostiosoite, nimi.

11. Mistä lähteistä henkilötietoa kerätään

Henkilötiedot kerätään verkkokyselystä.

12. Tietojen siirto tai luovuttaminen

Kirjoitustulkkien antamat tiedot luovutetaan opinnäytetyön tilaajalle Itä-Suomen yliopistolle. Tilaaja säilyttää tiedot.

13. Automatisoitu päätöksenteko

Automattisia päätöksiä tai profilointia ei tehdä.

14. Henkilötietojen suojauksen periaatteet

Korkeakoulu vastaa omalta osaltaan tutkimuksen tekijälle tarjottujen välineiden ja ympäristöjen tietoturvallisuudesta. Opinnäytetyön tekijä käsittelee henkilötietoa yksityisyyden suojaa kunnioittaen.

Henkilötietoja sisältävät kyselyn vastaukset tallennetaan oppilaitoksen tietoturvalliseen ympäristöön, jossa niihin on pääsy ainoastaan opinnäytetyön tekijällä ja tarvittaessa opinnäytetyön ohjaajalla.

15. Henkilötietojen käsittely opinnäytetyöprosessin päättymisen jälkeen

Opinnäytetyöhön liittyvät aineistot hävitetään

Opinnäytetyöhön liittyvät aineistot arkistoidaan pysyvästi tutkimusarkistoon

Suostumuslomakkeet arkistoidaan pysyvästi oppilaitoksen opinnäytetyöarkisto Wihiiin

Tutkimuslupa arkistoidaan pysyvästi oppilaitoksen opinnäytetyöarkisto Wihiiin

16. Rekisteröidyn oikeudet

Rekisteröidyllä on oikeus peruuttaa antamansa suostumus, mikäli henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen.

Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus Tietosuojavaltuutetun toimistoon, mikäli rekisteröity katsoo, että häntä koskevien henkilötietojen käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä.

Rekisteröidyn EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisista oikeuksista voidaan poiketa opinnäytetyössä seuraavin suojatoimin:

Henkilötietojen käsittely perustuu tutkimussuunnitelmaan.

Tutkimuksella on vastuuhenkilö tai siitä vastaava ryhmä.

Henkilötietoja käytetään ja luovutetaan vain historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka muuta yhteensopivaa tarkoitusta varten sekä muutoinkin toimitaan niin, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot eivät paljastu ulkopuolisille.

Jos tutkimuksessa käsitellään tietosuoja-asetuksen artiklan 9 kohdassa 1 (erityiset henkilötietoryhmät) ja artiklassa 10 (rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvät henkilötiedot) tarkoitettuja henkilötietoja, niin em. kohtien 1–3 noudattamisen lisäksi tulee tehdä tietosuoja-asetuksen 35 artiklan mukainen tietosuojan vaikutustenarviointi ja toimittaa se tietosuojavaltuutetun toimistoon 30 päivää ennen tutkimuksen aloittamista.

Seuraavista rekisteröidyn EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisista oikeuksista poiketaan tässä tutkimuksessa:

- Rekisteröidyn oikeus tarkistaa itseään koskevat tiedot (artikla 15).
- Rekisteröidyn oikeus tietojensa oikaisemiseen (artikla 16).
- Rekisteröidyn oikeus tietojensa poistamiseen (artikla 17). Oikeutta henkilötietojen poistamiseen ei sovelleta tieteellisessä tai historiallisessa tutkimustarkoituksessa silloin, kun poisto-oikeus todennäköisesti estää tai vaikeuttaa käsittelyä.
- Rekisteröidyn oikeus käsittelyn rajoittamiseen (artikla 18).
- Rekisteröidyn oikeus vastustaa henkilötietojensa käsittelyä (artikla 21).